

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1898

Ny följd ↔ I årg.

Häft. 1

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

→ INNEHÅLL ←

Anmälan af en ny följd af Dagny. Till läsaren!
ANNA SANDSTRÖM: Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande?
AGDA MONTELIUS: Vælgörehetens mål och medel.
ALFHILD AGRELL: Flickan som hade sju hjärtan. Saga.
Litteratur: S—D, Antikrists mirakler af Selma Lagerlöf; L. D., Från Norr-skenets land af Mathilda Roos.
Notiser från bokmarknaden.
Föreningsmeddelanden.
Från skilda håll.

Obs! Anmälan å omslagets sista sida!

Fröken Kristine Dahls
rationella Underkläder
 såsom Chemiletter, Bröstband, delade Kjolar m. m.

samt
 Svenska Dräktreformföreningens Underkläder
 i **K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin**
 och **Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin**

7 Storkyrkobrinken 7
STOCKHOLM.
 Priskuranter franco på begäran.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

➔ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ➔
 Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
 52 Drottninggatan 52.

Väfgarner

af ylle och bomull, Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostymgarn,
 Mattvarp, Crème-färgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskaps-garn, Väfske-
 dar-m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,
 Hötorget 13. Filial: Götgatan 18.

Froms Velocipeder

för herrar och damer äro erkänt goda.

Alla slags velocipeder repareras hos **PER FROM.**

➔ Katalog gratis. ➔ **Mäster Samuelsgatan 26, Stockholm.**
 OBS! Saxar och knifvar samt andra eggjern slipas.

Å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå 54 Drott-
 ninggatan mottagas anmälningar till inträde i För-
 bundets

Sjuk-kassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af
 Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Akta
COLLODIN.

Tillförlitligaste
 och af **Tusen-**
tals personer
 bepröfvadt me-
 del mot liktor-nar,
 vårtor, hudhårdnad
 och nagelträng.

Obs. alltid denna in-
 registrerade etikett som
 garanti för varans äkt-
 het.

INTYG:

Undertecknade, som användt
 Herr Axel Litströms Collo-din mot
 liktor-nar och kylknölar, ha funnit
 medlet fullt motsvara sitt änd-
 mål, och kunna det därför hos
 enhver, till det bästa rekomen-
 dera. Amål den 3 maj 1886.

I. G. Geijer. A. Ljungberg,
 Rådman.

Undertecknad, som varit be-
 svärad af en mängd vårtor, har
 genom användandet af »Collo-din»
 från Apotekaren Herr Axel Lit-
 ström i Falun, blifvit från dem
 helt och hållet befriad; hvarföre
 jag omnämnda medel hos enhver
 till det bästa rekommenderar.

Motala & Nykyrke d. 27 aug.
 1886. August Axén, Handlande.

Säljes hos Parfym- och Bokhandlare i flaskor à **60 öre** och **1 krona.**

Franko mot **1 kr. 20 öre.**

AXEL LITSTRÖM, Falun.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning (*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten infutna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

Fredrika - Bremer - Förbundets **Jurist**

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två och tre tr.* upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger

Kulörta och Svarta Sidentyger

Bomulls-Tvättklädningstyger

Schalar och Underkjolar m. m.

Observera!

Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af profver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67

OBS! *Alla underkjolar tillverkade på egen fabrik efter nyaste franska och tyska modeller.*

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE

OCH

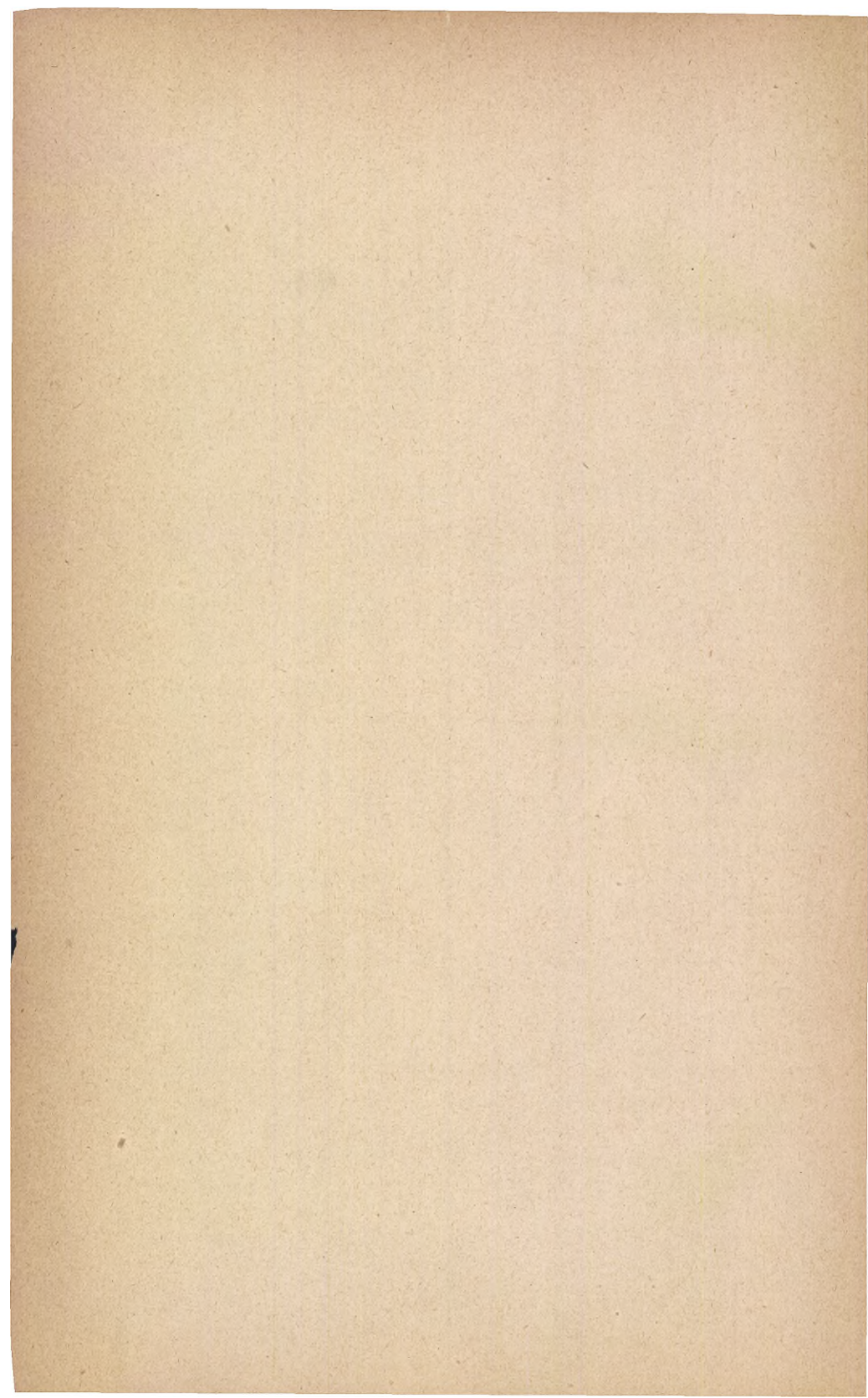
FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

1898

STOCKHOLM

AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI

1898

Anmälan af en ny följd af Dagny.

Utvidgande af tidskriften.

Till läsaren!

I alla människoverk med lifskraft i sig finnas utvecklingsmöjligheter. Ett företag sättes i gång efter en uppgjord plan, med tillfredsställelse se stiftarne att planen vinner anklang, att företaget går framåt i de utstakade fårorna och att det är från år lyckas tillkämpa sig en allt fastare ställning inom det område, där det verkar. Men i själfva framgången ligger en maning till att gå framåt, ej förblifva stillastående. Under fortsatt arbete inses de ökade krafven, och så väckes en önskan att bygga vidare, visserligen på den gamla, goda, bepröfvade grunden, men efter en utvidgad måttstock, med större räckvidd och enligt en vidsträcktare arbetsplan.

Hvad vi här anmärkt vilja vi tillämpa på vår tidskrift Dagny, hvilken med år 1898 framträder i en betydligt utvidgad form.

Det har ofta i samband med Fredrika-Bremer-Förbundets organ blifvit framhållet, att dess förnämsta styrka och orsaken till dess framgång har legat däri, att Dagny förblifvit trogen de idéer, som erhållits i arf efter dess föregångare, Tidskrift för hemmet. Och samma principer, det kvinnliga släktets höjande, som varit driffjädern till det litterära företaget, som för 40 år sedan för första gången i vårt land upptog kvinnofrågan till behandling i ett särskildt pressorgan, har Dagny under de gångna 12 åren, eller allt sedan hon öfvertog den uppgift, som Tidskrift för hemmet med så mycken berömmelse fullföljt, efter bästa förmåga sökt häfda.

Men om grundprincipen förblir densamma, fordrar tiden nya, utvecklade former för dess framställande. Så har för Dagny under årens lopp allt lifligare framstått medvetandet om, att ett af hindren för ett verkligt framgångsrikt arbete i de idéers tjänst, man önskat

främja, har legat i tidskriftens utgifningsplan och praktiska uppställning. En oundgänglig följd af att Dagny utgifvits på obestämda tider, med endast 8 häften om året, har varit, att vi ej alltid så som vi önskat kunnat följa de skiftande frågorna för dagen och ofta saknat utrymme och tillfälle att i rätt tid göra de inlägg i viktiga ämnen, som påfordrats.

Med insikt af dessa brister och med liflig känsla af, huru den ständiga utveckling hvori kvinnorörelsen befinner sig, ställer allt större anspråk på den publikation, som satt sig som mål att föra fram för allmänheten denna rörelses olika faser, tror sig Dagny genom följande förändring af plan och utgifningssätt, bättre kunna fylla sin uppgift.

*

*

*

Dagny skall som tillförene utgifvas af och vara organ för Fredrika-Bremer-Förbundet, hvars verksamhet tidskriften skall hafva till sin hufvuduppgift att följa, sålunda fortfarande »söka inom så vida kretsar af vårt land som möjligt verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende».

För att bereda tidskriften tillfälle att med större sakkännedom beakta alla områden af kvinligt arbete, således äfven dem, där Förbundet ännu ej kunnat göra mera betydande inlägg, har Dagny trädt i förbindelse med föreningar med olika verksamhetsfält, men med idéer anslutande sig till Förbundets. Ett par områden, hvori kvinligt arbete ingår som ett viktigt element, äro exempelvis dels **den praktiska välgöreheten** och dels det **kvinliga handarbetet och konstslöjden**. Då vårt land i ett par lifskraftiga föreningar äger värddiga representanter för båda dessa verksamhetsfält, nämligen Föreningen för välgörehetens ordnande och Handarbetets vänner, skall Dagny, då dessu associationer hittills ej haft någon egen publikation, däri de kunnat framlägga sina åsikter, **med år 1898 äfven vara organ för Föreningen för välgörehetens ordnande (F. V. O.) samt för Föreningen handarbetets vänner**. I särskilda artiklar och meddelanden skola dessa föreningar lämna uppgifter rörande sin verksamhet samt utveckla de principer, som ligga till grund för deras sträfvan.

Utom behandlandet af de ämnen, som betingas af de föreningars syften, för hvilka Dagny är organ, skall tidskriften ägna

pris bjudes läsaren, skola, hoppas vi, tillförsäkra Dagny en välvillig uppmuntran från deras sida, hvilka sedan länge vår publikation räknat till sina vänner och gymmare, samt förvärfa oss nya sådana i vidsträckta kretsar, såväl inom som utom vårt land, eller öfverallt där, hvarest kvinnofrågans utveckling följes med intresse och sympati.

I det vi således anmäla en ny följd af vår tidskrift, i enlighet med den plan, vi här ofvan i korta drag utvecklade, våga vi uttala den förhoppningen, att det nya skede, hvori Dagny med 1898 inträder, skall vara framgångsrikt samt bidraga att främja de idéer, för hvilka tidskriften gjort sig till ett språkrör inom den svenska pressen.

Under hvilka förutsättningar kan kvinnorörelsen blifva af verklig betydelse för kultur och framåtskridande?*

Kvinnorörelsen i Sverige befinner sig för närvarande i en egendomlig situation. Den har verkat ganska länge och är ej mera en ung rörelse. I sin ungdom var den själf förhoppningsfull och kamplysten och hade godt om både entusiastiska vänner och bittra fiender. Nu har man å ömse sidor blifvit lugnare. Rörelsen har kommit till mogen ålder, till det stadium då man stannar och frågar: hvilka frukter, hvilka resultat kunna uppvisas?

Kvinnorörelsen kan ej längre göra anspråk på den sympati och det öfverseende, som ofta visas gent emot ungdomliga sträfvan- den, hädanefter måste den vara beredd på en kritik, som dömer efter fakta. Men det är af vikt, att denna kritik ej blott öfvas af de utomstående, utan att den blir en allvarlig *själfröfning*, i hvil- ken de arbetande kvinnorna själfva gå till rätta med sig och sitt arbete. En sådan kritik behöfver icke alls vara nedstämmande, ty den rätta kritiken är ju blott en hänvisning på att det finnes ett högre stadium, ett högre trappsteg i utvecklingen än det vi redan ha uppnått. Lade vi oss att sofva på det trappsteg, där vi nu befinna oss, vunnas ingen utveckling. Då vore kvinnorörelsen död. Själfkritiken är tecken till, att den ännu lefver.

Det är till en sådan själfpröfning jag skulle vilja bidra. Till mig själf, lika mycket som till er alla, ställer jag den frågan: Är verkligen vår insats i det sociala arbetet så stor som den borde vara? Man skall vara bra orättvis för att neka, att det kvinliga arbetet kan uppvisa flera vackra resultat, men lika säkert är att dessa kunde vara större, om kvinnan hade lärt sig att undvika vissa fel, hvilka ännu vidlåda henne som arbeterska. Det förnäms- ta af dessa fel skulle jag vilja kalla *dilettantism*. Därmed menar jag en löslig ställning till arbetet, en viss skygghet för de långa tålamodspröfvande förberedelserna och ett visst begär att kringgå

* Föredrag, hållet vid Svenska kvinnornas nationalförbunds konferens i Stockholm 1897.

de största svårigheterna. Ej så att förstå, att det ej äfven bland oss skulle finnas gedigna, goda arbeterskor, men många bära denna prägel af ytlighet, af dilettantism. Det är misstanken för dilettantism som gör, att männen oftast tala om det kvinnliga arbetet i en så nedlåtande och så ironiskt öfverseende ton. Det som så ofta fattas kvinnan i hennes arbete, är det som man inom konsten kallar *komposition*, d. v. s. förmågan att inordna alla enskildheter under en strängt fasthållen enhetstanke. Detaljerna kunna vara förträffliga, men de falla isär.

Det fattas oss komposition också i lifsgärningen, i karakteren. Den växer icke upp på samma naturliga sätt som trädet skjuter fram ur sitt frö, alltid i *en* riktning, fastän omsättande lifvets safter i stam, grenar, blad och frukt — rikedom och omväxling, *men* enhet. Utan den enheten kan man bli en hyggelig och aktningvärd människa, men ingen personlighet. Mera *stål* i arbete och vilja, en mera sträng, mera klassiskt klar prägel öfver det hela, det är hvad vi kvinnor böra önska oss. Detta utesluter alls icke den mjuka kvinligheten. Våra gamla stammödrar, nog voro de mjuka, sanna kvinnor, dock stodo de starka i lifvets stormar, och nog hade de stål i karakteren, om också stålet hos dem mången gång fick visa sig blott i resignation. Men af oss, nutidens kvinnor, fordras en mera aktiv kraft.

Häriifrån ledas vi öfver till den viktiga frågan: skall verkligen kvinligheten kunna bibehållas, när kvinnan tar del i det yttre samhällsarbetet? Tid efter annan höjas oroliga röster, som besvara denna fråga med ett dystert nej. Vi känna ju alla vetenskapsmännens experiment att uppföda dufvor med kött för att utröna, huruvida de skulle byta natur och förvandlas till roffåglar. Hvad hände? Efter en tid krökte sig verkligen dufvans näbb och fick en viss likhet med en höks. Man kommer att tänka på denna erfarenhet, när det nu öfverallt i den civiliserade världen frågas med oro: hurudan blir framtidens kvinna? Icke: hvad kommer hon att utträtta? utan: hvad skall hon *vara*? Skall dufvan bli hök?

Ja, det är problemet. Skall hon bli en varelse, som består till hälften af logik, till hälften af torr moral, en varelse, som har förlorat allt det lynnets skiftande färgspel, alla de fina nyanser, som fordom utgjorde det kvinnliga väsendets tjusning? Skall kvinnan, drifven ut i arbetskampen, hårdna och styfna och mista den andliga smidighet, den sympatiens genialitet, med hvilken hon fordom förstod de mest olikartade mänskliga förhållanden och därför kunde hjälpa

och trösta som ingen man? Skall hennes mjuka arm förvandlas till idel senor? Eller — ännu en annan möjlighet — skall hon bli en varelse, som icke dyrkar någon annan gud än friheten, som kastar bort själfupppoffring och resignation såsom utslitna fördomar, och som jagar efter lycka och njutning lika hänsynslöst som de hänsynslösaste bland männen, blott på ett ännu mera motbjudande och oskönt sätt?

Både i verkligheten och i litteraturen hafva några förebilder till dessa båda slag af framtidskvinnor arbetat sig fram. Men skulle någon af dessa typer blifva härskande, då skulle sannerligen hela kvinnorörelsen beteckna den ödesdigraste tillbakagång i kulturen. Hvem skall vårda allt det fina, det sköna, det ömtåliga i lifvet, om kvinnan blir för grof att göra det?

Alltså, det fordras absolut, att kvinnan på samma gång hon lär sig att arbeta mer energiskt, mer intensivt och mer planmässigt, behåller alla de egenskaper, som med rätta kunna benämnas med ordet kvinlighet. Här får ej vara ett enten—eller, utan ett både—och. Det är absolut nödvändigt för kulturens skull, och det är nödvändigt också för kvinnosakens skull. Tro aldrig, att en kvinna vinner seger och framgång för någon social uppgift som hon arbetar för, om hela hennes personlighet bär spår af, att hon förbrutit sig mot det djupaste i sitt eget väsen. I det fallet kommer hon att stöta bort både från sig själf och från den sak, som hon kämpar för. De arbetande kvinnorna vinna inflytande och aktning i samma mån som de visa sig fortfarande vara kvinnor.

Det är en svår uppgift detta att förena den moderna arbetarens förmåga af initiativ och frisk arbetsglädje med de finare kvinliga egenskaperna. Men den *måste* lösas. Ett af medlen härtill är att reformera vårt sätt att arbeta. Vi måste akta oss för att bli trälrar, för att begrafva oss i arbetet, men vi skulle vinna tid, om vi lärde oss att arbeta mer energiskt. Hellre arbeta intensivt i 5 timmar och hvila i 2, än arbeta halfsofvande i 7. Att detta berör äfven den ekonomiska frågan, kan ej förnekas. Ju sämre aflönadt ett arbete är, ju mer befordrar det arbetsjaktet. Och i denna jäktande strid för tillvaron afnötes kvinligheten. Att skaffa bättre aflöning åt det kvinliga arbetet bör alltså, äfven från denna synpunkt sedt, vara en af kvinnorörelsens förnämsta uppgifter.

Ett ondgängligt villkor, för att kvinnans arbete skall bli till välsignelse är, att hon vid valet af arbete låter sig bestämmas af sina *individuella anlag*. Låt oss betona »individuella», ty hvad de

allmänt kvinliga anlagen beträffa, så äro de oss tämligen obekanta. Hvad är räckvidden af kvinnans intelligens? Man definierar den si, och man definierar den så, men naturen ler och skickar upp på skådeplatsen en begåfvad kvinna, och se, på henne passar definitionen icke in! Det är som om naturen ropade: gör om era definitioner, de äro för trånga!

Kvinnorbetet kan ej rätta sig efter kvinnans psykologi, utan psykologien kommer att växa fram ur kvinnorbetet. Kvinnorörelsen har intet schema att gå efter, inga gamla traditioner att följa, inga teorier att tillämpa, den har blott en ledstjärna — naturen, sådan hon talar i de individuella anlagen. Så mycket viktigare då att följa denna enda ledstjärna, ja, det är en samvetssak. Man skulle nämligen kunna påstå, att vi ha två slag af samvete; det ena talar om våra plikter som människa, det andra talar i budord, som gälla blott för *en* och påminner om den alldeles särskilda uppgift, som åligger hvar och en af oss såsom individ. Man främjar det helas utveckling i samma mån som man enfaldigt och troget följer äfven denna röst, individualitetens genius. Och *den* kan icke föra kvinnan in på sådana afvägar, att hennes kvinlighet tar skada: naturen kan icke motsäga sig själf, icke slösa så, att hon nedlägger anlag, som äro ämnade att förkvävas och att endast vålla lidande för den individ, som äger dem.

Det bör således ej vara yttre anledningar, fåfånga eller modet för dagen, som äro bestämmande vid valet af bana, utan den egna innersta kallelsen. Naturligtvis tala vi ej här om de många, som af fattigdom tvingas att antaga hvilket arbete som helst, om dem gäller det, att nöden har ingen lag.

Men har kvinnorörelsen verkligen skänkt kvinnan större *personlig lycka*? Denna fråga är icke lätt att besvara, men *om* också svaret skulle bli nekande, vore kvinnorörelsen icke därför dömd.

Denna rörelse har uppkommit ur två rötter: dels familjelifvets omgestaltning genom storindustrien, dels kvinnans länge närda *behof af andlig utveckling*. Detta behof hade länge glimmat som elden under askan. Det var för kvinnans rätt att vinna utveckling, som kvinnorörelsens banbrytare gingo till kamp, för hennes rätt till arbete. Ty hon fordrade arbete för att kunna utveckla sig. Ej för tillfällig framgång, ej för lycka kämpade hon, ty kunskaper och bildning höja ej omedelbart kvinnans aktier i världen. För den kunskapsrike, intelligente mannen öppnas alla portar, ej så för kvinnan. Tvärtem: den intelligenta och kunskapsrika kvinnan möter ofta ovilja, där

den ytliga och okunniga röner tillmötesgående. Och ändå, trots allt hvad de visste sig förlora, trots tusen uppoffringar gingo de framåt drifna af en oemotståndlig kraft.

Häri genom har kvinnorörelsen visat sin inre släktskap med alla kulturrörelser, som fört mänskligheten framåt. De hafva alla uppkommit så, att det hos vissa begåfvade individer väckts önskingar och syften som måste tillfredsställas, kosta hvad det kosta ville. Dessa individer, de må nu ha varit upptäckare eller reformatorer, ha oftare vunnit på sin lott lidande än lycka. Så vida nämligen man icke med lycka också menar glädjen att spänna alla sina krafter i en afgörande kamp. De ha känt att de drefvos fram af en högre makt, som stod bakom dem, men målet var för dem dunkelt. Det gäller alltid om den historiska utvecklingen, att vi föras fram »emot ett mål fördoldt för oss.» Men för eftervärlden blef det snart klart, att om dessa förgångsmän icke hade vunnit något för egen del, så hade det hela genom deras sträfvande lyfts till en högre ståndpunkt.

På liknande sätt har också kvinnorörelsen gått framåt med kamp och lidande, och rätt många äro dess offer. Hvad är då målet? Det måste — att döma af de offer som gjorts — vara af ingripande betydelse. Men frågar man sig med skäl, kan det då verkligen vara af så stor betydelse för utvecklingen, att en kvinna sättes vid en kontorspulpet eller vid en telegrafapparat, där annars en man skulle ha suttit? Nej, detta är icke nog som mål betraktadt. Och i allmänhet måste man säga, att det kvinliga arbetet visserligen gjort en aktningvärd insats i kulturutvecklingen, men att den insatsen icke är så stor, att den på något sätt *gjort epok* i samhällets historia. Det kan därför ej heller sägas hafva varit målet för hela rörelsen.

Nej, men kvinnorörelsen har åstadkommit något annat, nämligen en genomgripande förändring af den allmänna uppfattningen af kvinnans väsende. Det har först genom den gått in i allmänna medvetandet, att kvinnan är en förnuftig och med mannen fullkomligt likställd varelse. Häri genom kommer kvinnans ställning i *äktenskapet* att väsentligen förändras, och det är detta som är det epokgörande, och som är det egentliga resultatet af kvinnorörelsen. Ty äktenskapet är dock, säga hvad man vill, kvinnans viktigaste och rikaste lifsområde. Hitintills hade äktenskapet höjts i och genom mannens utveckling; i samma mån han blef mindre brutal, blef hans uppfattning af äktenskapet mera ädel. Men det synes som om ut-

vecklingen på denna väg icke kunde komma längre, nu behöfdes ett annat moment, det var kvinnan, som skulle höja äktenskapet däri-genom, att hon lärde sätta värde på sig själf. Och det har hon lärt genom kvinnorörelsen. Hon har lärt att akta sin person för högt för att skänka bort den mot visshet om dagligt bröd, och hon behöfver det icke heller. Ty genom de tillfällen till själfständigt arbete, som öppnats genom kvinnorörelsen, har äktenskapet för henne numera blifvit en *frivillig* sak, hvilket det — djupare sedt — icke var förr. Kvinnan stod icke fri i förhållande till äktenskapet så länge hon visste, att hon som ogift utsatte sig både för socialt förakt och för att lida nöd. Då hette det, när den icke älskade friaren kom: »Jag måste ju i alla fall gifta mig med någon, hvarför inte så gärna med denne?»

Det ligger något uppfostrande för mannen i medvetandet att kvinnan icke är alldeles beroende af honom för att taga sig ut i världen, och vi kunna hoppas, att det gamla uttrycket: »han *tager* sig en hustru», allt mer skall vika för det ädlare: »han *vinner* sig en hustru.» Till och med det annars visst icke glädjande förhål-landet, att så många kvinnor i våra dagar lefva ogifta, kan kanske, såsom genomgångsstadium betraktadt, hafva sin betydelse, så till vida som härigenom ytterligare betonas, att kvinnan icke är absolut beroende af äktenskapet.

Men nu mer än någonsin är äktenskapet ett problem. Det har blifvit svårare, mer inveckladt än förr. Problemet huru två högt utvecklade människor skola arbeta och lefva tillsammans är i sanning icke lättlost. Men på samma gång äktenskapet blifvit svårare, har det blifvit rikare, intensivare, fullare. I samband med kvinnorörelsen har den kvinliga uppfostran blifvit allt gedignare, och den bör sätta kvinnan i stånd att bättre fylla sin ställning som maka och moder. I ett fall tror jag att man redan nu kan se rika frukter af kvinnans högre utveckling, nämligen i många moderna kvinnors sätt att utöfva moderskallet. Det hände ofta att forna tiders mödrar oaktadt all kärlek och all själsstyrka icke kunde tillräck-ligt göra sitt inflytande gällande, därför att de på grund af bristande utveckling ej hade nog »öfvertag» öfver sina barn, de kunde ej följa, förstå och behärska dem på samma sätt som nutidens mer själfständigt tänkande mödrar kunna det.

Öfver hufvud taget är det kriteriet på en sund kvinnorörelse, att den direkt eller indirekt verkar höjande på äktenskapet. *Indi-rekt* verka äfven de ogifta arbetande kvinnorna — så vida de ut-

rätta ett godt arbete — för detta mål, i det den aktning de förvärfva sig i det yttre samhällsarbetet återfaller på kvinnorna i allmänhet, således också på den gifta kvinnan. Den yttre likställigheten skall föra med sig den inre likställigheten — den i äktenskapet — hvilken är den viktigaste. *Direkt* arbetas för detta mål, när makan från sin uppfostran eller från sitt föregående arbete medför som hemgift en rik mänsklig utveckling. Härigenom skall hon göra äktenskapet både rikare på lycka — och fastare. Låt oss betona *fastare*, ty det borde väl falla af sig själf, att en tänkande och utvecklad kvinna förstår det ansvar hon ikläder sig i och genom äktenskapet, och förstår detta på ett helt annat sätt än de outvecklade barn, som fordom leddes i brudstolen.

* * *

Till sist vill jag sammanfatta mina påståenden på följande sätt.

Kvinnorörelsen blir först då af verklig betydelse för kultur och framåtskridande, när kvinnan lärt sig arbeta mera intensivt och planmässigt, på samma gång som hon bibehåller alla de mjuka och fina egenskaper, som betecknas med ordet kvinlighet.

Kvinnorörelsen är sund i samma mån den direkt eller indirekt arbetar på att höja äktenskapet.

Uppfyllas alla dessa villkor, blir kvinnosaken ej en kvinnornas partikamp, utan en för hela mänskligheten betydelsefull kulturrörelse.

Anna Sandström.

Välgörenhetens mål och medel.*

I våra dagar finnes det i de flesta europeiska länder en lagstadgad fattigvård. Under seklernas gång har man så småningom kommit därhän, att af kommunernas skattdragande medlemmar uttaxera bidrag till dem, som ej själfva kunna förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras eller sakna vård och underhåll af anhöriga, på det att i ett samhälle, som vill kallas civiliseradt, ingen må behöfva förgås. Mera än det allra nödvändigaste får dock ej på detta sätt tilldelas någon. Hvad som därutöfver kan göras för en nödlidande måste ske på frivillighetens väg.

* Föredrag, hållet vid Svenska kvinnornas nationalförbunds konferens i Stockholm 1897.

Under medeltiden fanns ingen sådan åtskillnad; all fattigvård var frivillig, och det var hufvudsakligen kyrkan som förmedlade den. I hospitalen mottogos de vägfarande, vårdades de sjuka och bespisades alla utan åtskillnad. Ett dylikt tillvägagående alstrade helt naturligt en vagabond-klass, som allt mera ökades genom gåfvor äfven från enskilda. Från kyrkans sida framhölls nämligen för en och hvar allmosegifvandets nödvändighet, ej som en plikt mot en lidande nästa, hvilkens nöd borde afhjälpas, utan som en gärning, hvarigenom Guds välbehag förvärfvades. Det var gifvarens fördel, som i främsta rummet afsågs, gåfvomottagarens var af underordnad betydelse.

Gamla traditioner äro, som vi veta, sega och så är äfven i detta afseende fallet. Denna vagabond-klass är ännu ej utrotad, ty hos mer än en af oss gör sig denna medeltidsuppfattning än i dag omedvetet gällande, och så länge den lefver, komma de, som draga nytta däraf, ock att lefva. Då man vid åsynen af en tiggare ger en allmosa utan att öfverväga, om den verkligen kan afhjälpa den nöd, man ser för sina ögon, hvad gör man då annat än tillgodoser sin egen känsla, d. v. s. ger för sin egen skull? Just det, att man genom den lilla, oftast otillräckliga gåfvan känner sig lättad och nöjd, visar, att den gamla uppfattningen ej är död. Äfven om gåfvan skulle vara stor nog för afhjälpan af det föregifna behofvet, så vet man ju ej, om den gagnar mottagaren, man vet ej ens om den framkallats af en lögn. Men detta anser man sig ej behöfva tänka på, och stundom säges det rent ut: »Visst kan det hända att de lura mig, det inser jag nog, men det får bli deras ensak, jag vill inte säga nej»; eller ock: »Ja, det är nog sant, att man ej bör ge, utan att veta hvad man gör, men jag kan inte låta bli att ge».

Ordet välgörenhet, som ju i själfva verket är ett godt uttryck för den verksamhet, som afser att hjälpa andra, har fått en så stark färgning af det gamla föreställningssättet, att ordet till de flestas medvetande öfverför allenast begreppet: gifvande af gåfvor = allmoseutdelande. Är det något annat och mera som menas, så tillägges ofta »praktisk», något som väl egentligen borde ligga i ordet själf.

Välgörenheten bör dock ha en större och ädlare uppgift än att flytta slanten öfver från den rikes pung till den fattiges hand. Det synes vara påtagligt, att verklig barmhärtighet mot en nödställd är att hjälpa honom *ur* det sorgliga läge, hvari han, med eller utan

egen förskyllan, råkat, ej att hålla honom kvar däri. Det skulle vara omänskligt att säga till den som fallit: »Ligg där du ligger, här får du en bit mat så att du ej må svälta ihjäl». Dock är det just så man handlar, då man låter små allmosor droppa ned på tiggare; hvarje gåfva, stor eller liten, som gifves utan kännedom om förhållandena och utan att något bestämdt därmed afses, är som en blykula kastad i en säck, som den fattige bär på ryggen; hvarje kula är helt liten, men tillsammans med de många andra, som också läggas dit, göres säcken slutligen så tung, att den drar den arme ned i gungflyn, på hvilken han balanserade sig fram. Allmosor förslöa. Den som tvekande räcker ut sin hand efter den första gåfvan, gör det sedan för hvarje gång allt lättare, blir småningom van därvid och kan slutligen ej tänka på att existera utan gåfvor.

Man bör väl gifva och gifva rikligt, om man tror sig därmed kunna *varaktigt* gagna någon, men man bör hafva den verkliga vilja för en och hvar, htr eländig han än må vara, att man ej därför att det är så plågsamt att säga nej eller för att endast afhjälpa ögonblickets behof, gör honom till tiggare. Att frysa och svälta är väl svårt — vi lyckliga veta ej *hur* svårt, det är sant — men det är nog ändå ej det värsta. Det är värre att tum för tum förlora känslan af sitt människovärde, att känna sig blifva parasit och ej se någon möjlighet att någonsin blifva annat, och det är kanske värst af allt, för individen såväl som för samhället, om detta *ej* känns som en förnedring. Den oberoendets känsla, som är ett fritt folks härligaste skatt, den bör man värda såsom sådan äfven för individen, ty den är den mäktigaste driffjädern till kraftig handling, och den förutan blir lifvet tungt.

Det är ej nog att *vilja* en medmänniska väl på ett lamt, själfviskt sätt, med en oreflekterad känsla; förståndet måste äfven tagas med i rådslaget. Man måste vara villig att offra tid, möda och omtanke såväl som pengar, om man skall hjälpa rätt.

Det gäller att först sätta sig in i dens förhållanden, som behöfver hjälpen. Detta blir dock i de större städerna med hvart år allt svårare: de rika och de fattiga bo i skilda hus, ja, i skilda stadsdelar. De komma ej längre på ett enkelt, naturligt sätt i beröring med hvarandra, och den handräckning, som förr var så lätt att gifva just i rätta ögonblicket, då man som grannar lefde i hvarandras närhet och kände till, ej allenast traktens skaplynne och resurser, utan äfven de enskildes förhållanden, den blir nu ett företag, som fordrar tid och skarpsinnig utredning. Det är ej nog att

känna den person, som bedt om hjälp. Vill man lyckas i sina försök att hjälpa, så måste man äfven lära känna den omgivning i hvilken denne lefver; man måste taga hänsyn till hans familj, den krets, i hvilken han arbetar, och de förhållanden, som där göra sig gällande, den församling och de föreningar han tillhör, hans frestelser och hans nöjen såväl som hans idealer, och främst af allt måste man göra sig förtrogen med hans karakter. Hvad som verkar förslöande på en, kan verka eggande på en annan; men *det* måste man fasthålla: att förbättra någons yttre ställning under det man skadar hans karakter, det är ej välgörenhet.

Detta kan låta öfverdrifvet, och det måste ju dröja länge, innan man i hvarje särskildt fall lyckas komma ens tillnärmelsevis så långt, men i allt detta bör man söka vinna klarhet, om man vill hjälpa rätt. Ett trefvande i mörkret duger ej, om man skall kunna verkligen uppnå det som i hvarje fall bör vara målet, dit man skall sträfvä, ett mål, till hvilket man blott genom ihärdigt, tålmodigt arbete kan hinna: *att göra sig själf som hjälpare öfverflödigt*. Gåfvor skola vara som kryckor, hvilka man sätter under dens armar som brutit ett ben, ej för att han sedan alltjämt skall gå med kryckor, utan blott för att hålla honom uppe tills skadan är helad. Det är svårt för patienten att lägga bort dem, men läkaren måste förstå, när sådant kan ske, och då obevekligen tillse att det sker.

Ett sådant den sanna barmhärtighetens verk kan hvarken af den legala fattigvården eller någon förening som sådan utföras, därtill erfordras det *personliga kärleksarbetet*. Men den enskilde lyckas dock i allmänhet ej heller, såvida han står isolerad. Många krafter måste samverka, framförallt få de åtminstone ej motverka hvarandra. Därför är ett rådgörande med andra, som känna till den nödställda och måhända förut sökt hjälpa, oundgängligen nödvändigt. Man är ofta mycket benägen att tro, att ingen känner den, hvilkens bekymmer man gjort till sina, men en närmare granskning skall så godt som alltid visa, att så ej är förhållandet. Inom den behöfvandes egen krets finnes nog alltid någon, som sökt hjälpa, och hvilkens råd och upplysningar man i främsta rummet bör inhemta. Men äfven utom denna trängre krets skall man förvisso i de flesta fall kunna få värderika anvisningar. Att komma i beröring med de rätta personerna, som känna förhållandena, att få det stöd och den ledning som behöfves, är dock för den enskilde ej lätt.

Och finnes det svårigheter för den som vill hjälpa, så är det ej mindre svårt för den som måste söka hjälp att veta, hvart han skall vända sig.

För den ene som för den andre behöfs det en mötesplats, ett ställe, dit en hvar vet att man kan gå för att öfverlägga med andra, för att muntligen eller skriftligen ge och få upplysningar, hänvisningar och råd.

Till en sådan mötesplats för *alla* är den centralbyrå ämnad, som Föreningen för välgörenhetens ordnande upprättat i n:r 36 St. Nygatan i Stockholm.

* * *

Föreningen, hvilkens uppgift är att verka »oberoende af religiösa och politiska meningsskiljaktigheter», bildades 1889 på initiativ af några enskilda personer, hvilka inbjudit till ett möte för öfverläggning om hvad som skulle kunna göras för att stäfja tiggeriet, och huru arbete skulle kunna lämnas i stället för allmosor. En komité utsågs för att utarbete en plan för en blifvande förening, och denna komité skulle äga att med sig adjungera lämpliga personer. Den främste bland dessa var öfverståthållaren i Stockholm, och snart nog öfverlämnades till honom af en för saken varmt intresserad man 10,000 kr. till organisationskostnadernas bestridande. Förarbetena bedrefvos med all ifver, så att redan samma höst kunde upprop utgå till allmänheten att bilda en förening samt lokal för en centralbyrå förhyras, och i januari 1890 öppnades denna för allmänheten. I föreningen ingingo redan under de första månaderna närmare 800 personer, af hvilka 13 voro stiftare, d. v. s. hade betalt 1,000 kr. eller däröfver, och 89 ständiga ledamöter, d. v. s. hade erlagt en afgift af minst 200 kr. Årsafgiften bestämdes till minst 3 kr., men de flesta betala vida mera. Nu uppgår medlemmarnes antal till 2,042. Dessa hafva rätt att genom hänvisning till Centralbyrån få verkställd utredning rörande hjälpsökandes ställning och erhålla meddelande om hvad som synes böra göras. De förbinda sig å sin sida endast till att ej gifva åt okända, utan att taga reda på förhållandena. Till en påminnelse härom finnas medlemsskyltar till uppsättning å dörrarne.

Efter uppgifter från den legala fattigvården om dess understödstagare upplades ett register, som sedan, i den mån dessa vände sig till Centralbyrån, utvecklades till ett arkiv, där en särskild handling rörande hvarje familj eller enskild hjälpsökande förvaras. Så-

dana handlingar finnas nu till ett antal af 9,600, representerande minst 35,000 individer.

En s. k. slöjdafbelning, för lämnande af sömnad och stickning åt personer, som af en eller annan anledning hafva svårt att få arbete i den vanliga arbetsmarknaden, upprättades, och under första vintern sysselsattes där öfver 130 arbeterskor. Denna afdelnings verksamhet har alltjämt fortsatts och utvecklats, så att utbetalda arbetslöner ett år uppgingo till mer än 10,000 kr. och försäljningssumman till öfver 34,000 kr. De tillverkade sakerna försäljas till gångbara priser. Den kanske viktigaste uppgiften för denna gren af F. V. O.^{*)} är att hos de arbetstagande inskräpa ordning och noggrannhet vid arbetets utförande. Mer än en, som från början var fullkomligt ovan vid sömnad, har utvecklats till en ordentlig och kunnig sömmerska, hvaraf hennes hem i alla afseenden haft nytta.

Symaskiner utlånas åt många, som kunna skaffa sig arbete, men som sakna maskin; mången har därigenom satts i stånd att själf så småningom förskaffa sig en sådan. För närvarande äro 27 symaskiner utlånade.

Föreningen försökte visserligen under ett år af stor arbetslöshet i hufvudstaden att öfvertaga ett arbetshem för karlar, men detta kan betecknas såsom ej motsvarande förväntningarna och kostnaderna, och då omsider arbetstillfällena började blifva rikligare och hemmet således ej längre var behöfligt i så hög grad som förut, upphörde denna verksamhet. — Under samma tid anskaffades arbetsförtjänst åt familjefäder genom makadamslagning, skogshygge o. dyl., därvid äfven arbetsverktyg lämnades.

Arbete, stadigvarande eller tillfälligt, åt såväl män och kvinnor som minderåriga, har Centralbyrån alltjämt sökt att förmedla, och anlitas byrån för detta ändamål rätt mycket af arbetsgivare både i Stockholm och i landsorten. Äfven under de år, då arbetsbrist rådde i Stockholm, mötte det likväl oftast svårighet att förmå arbetslösa att taga plats på landet. Åtskilliga familjer, som ej längre tid bott här, hafva dock ånyo förhjälppts till fast anställning utom Stockholm. Dessutom har det lyckats Centralbyrån att få ett rätt stort antal halfvuxna gossar anställda på landet, där de antingen få lära jordbruk eller något yrke. För att få goda hem åt dem har betalning under första tiden erlagts, tills ovanorna från gatan hunnit bortarbetas och gossarna börjat kunna göra någon nytta.

*) Vanliga förkortningen på föreningens namn.

För närvarande har F. V. O. af olika orsaker 77 barn inackorderade i hem på landet. Många af dessa barn hafva, genom att de uppvuxit i osunda, öfverbefolkade bostäder, blifvit klena och sjukliga och behöfva framför allt komma ut i frisk luft. Andra hafva, ännu friska, tagits bort från hem, där lungsot grasserar, för att skyddas för smitta, andra åter hafva räddats från grym vanvård eller ännu värre. Hemmen, där de inackorderats, äro med den största omsorg valda och inspekteras från Centralbyrån eller af personer, som bo i trakten och stå i förbindelse med F. V. O.

Sedan 1892 har F. V. O. äfven haft ett s. k. barnhärberge, där barn för en kortare tid intagas, antingen för att själfva få nödig vård, t. ex. efter en sjukdom, eller därför att de af en eller annan orsak böra på någon tid aflägsnas ur sitt hem. Detta härberge upprättades af en enskild person, som för ändamålet donerade 40,000 kr., hvaraf räntan skall användas för härbergets underhåll. På vintern vårdas där 10 å 12 småttingar, på sommaren ända till 18 å 20, vanligen med synnerligen godt resultat. Dylika härbergen hafva den stora fördelen, att barnen, utan att helt och hållet tagas från föräldrarna, kunna vid tillfällen, då det särskildt behöfves, erhålla vård och lämplig föda, och att, under tider af synnerligt be- tryck, föräldrarnas bördas lättas.

Under somrarna beredes tillfälle för ett rätt stort antal, såväl barn som vuxna, att vistas någon tid på landet för hälsans förbättrande. Många förhjälpas äfven till badorter, om läkare anse sådant nödvändigt, eller sättas i stånd att på annat sätt sköta sig efter föreskrift.

Sedan man lyckats öka en persons arbetskraft, gäller det att låta denna kraft komma till användning. Oändligt många kunna ej skaffa sig någon sysselsättning, emedan de icke fått lära sig något. F. V. O. — som haft rikt tillfälle att erfara, huru bristen på lämpliga yrkesskolor blifvit alltmera kännbar — hjälper rätt ofta till lärokursers genomgående, anskaffar verktyg, materialier o. dyl., som sätter den behöfvande i stånd att försörja sig.

Stundom är ett *lån* det som kan gagna en person mer än något annat. Om lånet lämnas först efter samvetsgrann pröfning af förhållandena och om små, men regelbundna, på förhand bestämda afbetalningar af detsamma fordras, är det ett sätt att hjälpa, som minst af allt nedsätter själfkänslan. Men ett lån måste, om det beviljas, behandlas som ett lån, ej som en gåfva, ty annars verkar det neddragande. Erfarenheten af lånen under F. V. O. första år

var ej uppmuntrande, men de senare åren med dess mera skärpta kontroll, hafva ej jäfvat ofvanstående. Under sista året utlämnades 42 lån med 2,950 kr. och återbetalades 2,242 kr.

Det nu nämnda visar några af de åtgärder som vidtagits för att förbättra hjälpbehöfvandes ställning. Hvarje särskildt fall af betryck pröfvas dock för sig. Man försöker därvid att komma till klar insikt om hvad som vållat obeståndet, för att sedan, med beräkning af de resurser, som den hjälpsökande och hans närmaste kunna hafva, uppgöra en plan för upprättelsearbetet, därvid en hvar, som har något med den behöfvande att göra eller kan vara villig att bidraga på ett eller annat sätt, får sin särskilda uppgift. Besluten om hvad som bör göras fattas vid sammanträden å Centralbyrån, däri representanter för de olika föreningar som arbeta i den trakt, där den hjälpsökande bor, deltaga. Utredningen om förhållandena är dessförinnan gjord af en »besökare», som afgifvit skriftlig rapport om hvad han inhemtat genom besök i hemmet samt genom samtal med anhöriga, arbetsgifvare och de personer, till hvilka den hjälpsökande refererat m. fl. Besökaren är dessutom alltid närvarande vid sammanträdena och kan lämna de muntliga upplysningar som erfordras. På honom beror naturligtvis i hög grad, att saken från början kommer in på rätt spår. I de flesta fall är det dock flera af komiténs ledamöter, som känna till den hjälpsökande; i alla händelser är denne känd af kretssekreteraren, som upptagit ansökningen om hjälp och som föredrager fallet för komitén.

Stockholm är för arbetet på Centralbyrån indeladt i fyra kretsar, hvar och en omfattande en eller flera församlingar. Hvarje krets förestås af en kvinlig sekreterare med ett biträde och en besökare. Dessa skola förbereda allt för sammanträdena och sedan utföra besluten med hjälp af komiténs öfriga ledamöter.

Efter första föredragningen kan vanligen ej någon bestämd plan för upphjälpanDET utarbetas, såvida den hjälpsökande ej förut är känd, utan lämnas då tillfälligt understöd medan närmare utredning sker. Stundom lämnas sådant understöd af mat och ved redan vid första besöket, ty besökaren har rätt att hjälpa genast, om behovet påkallar det.

Hvad man först söker åstadkomma är ett eggande af självverksamheten. Kan denna ej väckas eller främjas, så är ett upphjälpanDE omöjligt. Många hafva till följd af allmose-systemet blifvit så slöa och vana att lita på andra, att allt eget initiativ synes dödt eller åtminstone liggande i dvala. Andra hafva af motgångar och

umbäranden blifvit liksom domnade och behöfva en tid af hvila och understöd för ett förmå resa sig. Andra åter — och de äro naturligtvis de lättaste att hjälpa — veta både hvad de vilja och kunna, fastän de ej förmå att på egen hand komma i gång.

Det är egentligen endast i sist nämnda fall som Centralbyrån som *sådan* kan hjälpa, annars behöfs alltid en personlig insats. Det inflytande på den hjälpsökande, som är af grundläggande betydelse och således främst måste eftersträfvast, är det ytterst svårt för byråns personal att kunna utöfva, då ständigt nya fall draga tankar och krafter bort ifrån de gamla, förut behandlade. Centralbyrån har ännu ej i tillräcklig grad fått den ställning, som den egentligen är afsedd att intaga, men som den väl så småningom skall få, den nämligen att vara föreningslänken mellan personer, som vilja göra något för andra; att föra sådana, som kunna ge tid och arbete, tillsammans med dem som kunna ge pengar. Byrån bör ej, som nu ofta är fallet, anses skola ensam utföra allt arbetet. Något sådant är omöjligt, och därför blir också mycket af det upprättelsearbete, som borde göras, ogjordt.

Då man planlägger en hjälpare verksamhet för någon, måste man alltid taga hänsyn till familjen i dess helhet. Man må se till att familjabanden tilldragas, ej upplösas; en främling eller en förening kan ej utan att skada åtaga sig de förpliktelser, som nära anhöriga åsidosätta. Man bör därför ej hjälpa *en* medlem af en familj så som om han vore oberoende af alla de öfriga, utan familjen måste tagas som enhet. Detta försvårar arbetet i oerhörd grad, men brott mot denna regel hämnar sig ovillkorligen. Man må nämligen ej inbilla sig, att man kan hjälpa utan att många veta därom, och de åtgärder som vidtagas inom en familj sprida sina verkningar till hela grannskapet. Mer än en som arbetar bland de fattiga har stundom i djupt missmod varit färdig att uppgifva alltsammans, därför att hvad som gjorts endast tyckts framkalla nytt elände af liknande art. Det blir den naturliga följden, där man glömmar individens samhörighet med sin omgifning. Detta är dock en svårlärd läxa, som vanligen endast erfarenheten kan inskräpa.

För att i någon mån låta den erfarenhet Centralbyrån vunnit under arbetet komma öfriga medlemmar i F- V. O. till godo, har tid efter annan — vanligen två å tre gånger om året — tryckta »Meddelanden» kringsändts. Genom dem har man äfven velat hålla medlemmarna i samband med arbetet å byrån, hvares både framgång och nederlag de böra känna och dela, samt velat framhålla de önske-

mål, hvartill man, under studerandet af problemet att hjälpa, kommit.

*

*

*

Under det dagliga ordnandet för de hjälpbehöfvande individerna har man sökt få inblick i arbetareklassens behof och villkor öfverhufvud taget och lära känna, hvilka åtgärder som synas böra vidtagas för att gagna det hela. Hvad som då först framställer sig som oundgängligen behöfligt är: *bättre bostäder* för ett pris, som står i rimligt förhållande till arbetarens inkomster. Hurudant skall hemlifvet gestalta sig, och hurudan skall barnens utveckling både i fysiskt och moraliskt hänseende blifva, då familjen af nuvarande förhållanden nästan tvingas att hafva främlingar inneboende? Att i ett enda rum 6—8 personer — många gånger ännu flera — sammanpackas, att alla dessa måste där äta och sofva, se den ena födas och den andra dö, är ej ett lif människor värdigt. Man må ej undra på, om dryckenskap och andra laster där finna god jordmån och likaså sjukdomsbacillerna. Många dåligt aflönade arbetare kunna dock ej hafva det annorlunda, då hyran medtager ända till 40 % af hela deras inkomst.

»Välgörenhet» är ett ord, som afskys af många bland den bättre delen af arbetsklassen, och det är mycket förklarligt, så ovist som man ofta går till väga. Någon välgörenhet i vanlig mening skulle ej heller i afseende på bostäder böra göra sig gällande, och dock vore det *verklig* välgörenhet och bästa medlet att hjälpa, om snygga, ordentliga bostäder till skäligen hyra anordnades. Om i samband därmed kooperativa företag kunde främjas, hvarigenom arbetaren finge goda varor för lägre pris än det han nu får betala för dåliga, så vore ett stort steg taget till förbättrande af hans ekonomiska ställning. I England har, som bekant, den kooperativa rörelsen, som förutsätter kontant betalning, tagit en oerhörd utveckling. Kreditsystemet får därigenom bauesåret, sparsamhet och välmåga befordras.

Arbetarne hafva själfva på ett i sanning beundransvärdt sätt känt, hvad de främst behöft, och förstått att helt och hållet utan yttre stöd få i gång sjukkassor, nykterhetsföreningar och annat, som är till verklig nytta. Att göra hvad man möjligen kan för att jämna vägen för dem, att hjälpa till att rödja och låta dem själfva bygga vidare, att tillse det deras aktingsvärda företag uppmuntras och få nödigt skydd, det är hvad man borde, men detta förefaller

mången för litet lockande, ty han har därvid ej den personliga tillfredsställelsen, som ligger i att direkt ingripa och att beskydda någon. Få tycka om att blifva beskyddade.

Den ena klassen har en så ytterst dunkel föreställning om den andra. Man bedömer hvarandras ställning på grund af sin egen syn på tingen, under det man dock skulle försöka se med den andres ögon. Därför vore det af synnerlig vikt, att klasserna komme i närmare beröring med hvarandra, och hvarje försök i den riktningen borde hälsas med glädje. Broderlighetens ande, hvilken är den ende sanne läromästaren, om man vill göra något för andra, måste väckas till lif. Den skall lära oss, »huru vi bäst skola hjälpa andra att kunna hjälpa sig själfva», ty det är dit vi skola sträfva.

För att duga för en sådan uppgift, behöfs en ständigt fortgående uppfostran af oss själfva. Medeltidsuppfattningen om lön och tack måste utrotas, det är slafsinn och egen nytta, som där lysa fram. Hvarken tack eller klander får vara af betydelse. Man skall verka för andra, utan tanke på egen känsla af tillfredsställelse eller obehag, endast drifven och ledd af kärlekens ande.

Agda Montelius.

Flickan som hade sju hjärtan.

Saga.

Det var en gång en flicka som hade sju hjärtan, men det visste hon inte af. Hon visse bara, att när hon var glad var hon gladare än alla andra och när hon var ledsen var hon så förfärligt ledsen, att hon tyckte sig bära på hundra människors sorg.

Till sist beslöt hon att rådfråga häxan i skogen, hon som var så vis, att hon hade själfva ugglorna i skola.

Flickan satte på sig sin guldsömmade dräkt, sina pärlstickade sandaler och lockade sitt långa, gyllene hår, ty, tänkte hon, som man är klädd blir man nog hädd — till och med hos trollen.

Häxans koja var en riktig häxkoja, hopsatt af idel benknotor och låg djupt djupt inne i den svartaste trollskogen. Vägen dit gick öfver törnen och spetsiga stenar, och när flickan till sist kom fram, var hon så utmattad, att hon knappt kunde stå.

— Häxan såg ryslig ut — som en riktig sagohäxa ägnar och

anstår. Hon satt hopkrupen vid en stockeld och rörde i en stor gryta, medan blodröda ufvar under hesa skri sakta flaxade fram och åter öfver hennes döds-kallehufvud.

»Jaså, du kom ändå till sist!» kraxade hon. »Det var i sanning inte för tidigt; jag höll på att inte kunna hålla ihop mina knotor längre! Men så hur jag också väntat på dig i fem hundra år!»

Det tyckte flickan var hemskt, efter hon visste, att gubben vid polen bara vridit om jordaxeln 19 gånger sedan hon blifvit född, men så tog hon mod till sig, neg så vackert hon någonsin kunde och framförde sitt ärende.

»Ja, ja, jag vet», sa häxan, och så linkade hon fram till ett skåp och tog fram en stor knif.

Nu föll flickan på knä, knäppte ihop de liljevita händerna och bad för sitt unga lif.

»Var inte dum», snäste häxan; »men människorna äro alltid dumma. Ditt lif! Ha ha ha! Det är dyrbarare för mig än för dig. Men en träns af ditt gyllene hår och ett mått af ditt rosenröda blod och en af dina små söta pärletänder, det vill jag ha.»

Flickan var så rädd, att hon inte vågade säga ett ord, och så tog häxan de tre bladen ur hennes skönhets krans, men det så hastigt och nätt att flickan inte visade minsta spår efter våldet.

»Det var skönt, hä hä hä!» sade häxan. »Och nu ska' du få höra:

»Du har sju hjärtan i stället för ett — det är en svår åkomma, men inte obotlig. Ser du den här örnklon? När jag ristat sex små kors i ditt fina hull med den, kan du ge bort dessa sex öfverflödiga hjärtan, om du bara finner någon att ge dem åt. Hä hä hä! Men kasta bort dem får du inte, ty då dör du på fläck! Och nu marsch med dig! Jag har brådtom; jag ska' göra toalett!» Hon släpade ifrigt fram en stor spegel af kattgull, tömde snålt det rosenröda blodet, tryckte in den lilla pärletanden i sin tandlösa mun och bredde ut den gyllene tränsen på sitt skalliga hufvud. Och strax blef hon lika ung och fager som flickan bredvid henne.

Förnöjdt tog häxan fram ännu en spegel. — Men hvad hon vidare gjorde, gaf sig icke flickan tid att se: så ifrig var hon att komma ut bland människor och få skänka bort sina hjärtan.

Utanför trollskogen gick en landsväg i milslånga krokar. Den följde flickan, sedan hon väl hämtat krafter vid en porlande bäck, länge, länge. Till sist kom hon till ett stort hus — ett värdshus — som låg på en höjd. Hit ställde flickan kosan för att få hvila

sina små svullnade fötter, som redan hade blemmor. På tröskeln till huset stod värden, en däst tjock man.

»Kan du betala?» frågade han kärft.

»Ja», svarade stolt flickan, ty hon tänkte på alla sina hjärtan.

I värdshuset stannade flickan i flera dagar, dels för att laga sin guldsömmade klädning, som fått refvor — och dels därför att alla voro så goda och vänliga mot henne. Hon tyckte sig vara bland idel vänner. När hon till sist gjorde uppbrott stod åter värden på tröskeln, nu med ett långt papper i handen.

»Kanske ers höga nåd behagar betala?» frågade han och bugade sig ända till jorden.

Blygt lade flickan ett af sina hjärtan i hans utsträckta hand.

»Hvad nu!» skrek värden. »Ett hjärta! Hvad ska' jag med det skräpet att göra! Nej, hit med pengar, eljest — —.»

Pengar hade ju flickan inga, och så togo de hennes guldsömmade klädning i pant och jagade henne under spott och spe på dörren.

Gråtande flydde flickan till skogen i hvars under hon snart glömde sin sorg. När kvällen kom somnade hon tryggt under stjärnehimlen, åter lycklig, åter förhoppningsfull, ty, tänkte hon; »*alla* människor kunna väl inte vara onda.»

Men hvart hon kom upprepades samma historia: alla ville ha pengar, ingen enda ville ha hennes hjärtan.

Åt en måste hon lämna sitt pärlband, åt en annan sitt gyllene skärp, åt en tredje sin skimrande slöja.

Den dagen det hände grät hon bittert, men så slog hon ut sitt gyllene hår, som täckte henne till fötterna och fortsatte vandringen.

En dag mötte hon äntligen en som var »god». Det var en ung, vacker, litet rödbrusig man, som kom från ett hus, fullt af glada människor. Han slog armen kring hennes lif, kysste henne med vindoftande läppar och sade att han älskade henne. Ja, till och med hennes blygt framsträckta hjärta tog han, för att strax därpå vårdslöst kasta det i smutsen.

Förfärad flydde flickan, sedan hon likväl först ur dyn ryckt åt sig sin halft förtrampade gåfva.

I dygn och dygn och dygn satt flickan stilla och grät öfver sitt stackars nedsmutsade hjärta — och som ingenting renar och helar så som tårar, blef också hjärtat hvad det led lika skärt och vackert som det varit förr — bara litet mindre känsligt. Men nu

hade flickan blifvit rädd. Hon sökte ensamhet och skuggiga stigar.

* * *

Så hände det sig att en ung käck student samtidigt begaf sig ut på resa.

Han »åkte till fots», ty lik de flesta som vilja lära något hörde både hans packning och börs till de lätta.

En dag mötte han en ung kvinna i sliten hvit klädning, långt gyllene hår och sorgsna, trötta ögon. Hon vek rädd undan för honom.

Studenten, som var en riktig student, var också ömsint.

»Kan vi inte följas åt vi två», sade han. »Ni reser väl också för att lära?»

»Jag har inga pengar», svarade flickan skyggt.

Nu skrattade studenten, så det ekade i bergen.

»Pengar. Hvem har pengar? Hvem bryr sig om pengar!»

Leende och lycklig och med tårar i blicken lade nu flickan sin hand i hans och så följdes de åt ut i vida vida världen.

Ändtligen, efter år, kommo de till den stora stad, där studenten var hemma. Flickan hade berättat honom historien om sina sju hjärtan och fast studenten var en så riktig student, att han inte alls brydde sig om pengar — ännu — så brydde han sig så mycket mer om rykte och ära, och att flickan skulle skaffa honom båda delarna, det hade han föresatt sig. Han förde henne till sitt lilla studentrum, och så satte han sig ned och skref en lärd och lagom obegriplig afhandling om »flickan med sju hjärtan». De fem trapporna upp till vindskammaren måste plåtslås redan efter åtta dagar, en sådan mängd lärda män från norr och söder från öster och väster hade nött dem, för att taga »hjärtfenomenet» i ögonsikte. Sedan utspann sig en förbittrad strid mellan de lärde männen, ja, till sist blef den så förbittrad, att den gode konungen i landet blef tvungen att skicka alla deras afhandlingar till utlandet för att få höra hvad de lärde professorerna där sade om saken. Under tiden bodde flickan hos studenten och var så lycklig som man nog bara är det i en saga. Kanske var hon allra lyckligast öfver att hon hade alla sina sju hjärtan kvar, så hon kunde älska honom sjudubbelt mer än hvad hvarje annan människa på jorden kunde göra. Att hon också en gång i tiden brukat sörja för sju — det hade hon för länge sedan glömt af.

Till slut kom utslaget från utlandet. De utländske professorerna förklarade på tro och heder, att studenten var en fräck bedragare, som borde mista hufvudet i ena bot, men som han antagligen inte hade något hufvud att mista, så föreslogo de, att han i stället skulle spärras in på ett dårhus.

Den gode konungen blef mäktat vred och förklarade, att studenten skulle mista hufvudet, vare sig han hade något eller inte. Studenten blef förtviflad, ty ingen håller på sitt hufvud mer än den som inte har något. Men flickan slog armarna kring hans hals och bad honom inte vara ledsen. Hon skulle rädda honom!

Hon hade ju sina sex hjärtan att *ge* bort — och — — Resten hviskade hon.

Studenten blef så glad öfver hvad hon sa', att han tog och bar henne i »gullstol» alldeles ensam.

Dagen därpå inbjöd studenten hela den vetenskapliga världen att åse en operation, som skulle bevisa att han inte var någon bedragare. Lyckades inte operationen kunde ju kungen alltid ta nacken af honom sedan, om han så fann för godt.

De lärde männen voro osams en hel vecka, innan de kunde besluta sig om de skulle antaga bjudningen eller inte, men som fallet var så särdeles intressant så svarade de ja till sist.

Den gode kungen, som inte fann något särdeles nöje i att göra sina undersåtar ett hufvud kortare, gaf också sitt bifall, och så inföll till sist den märkliga dagen.

Studenten hade hyrt en stor sal och där på en estrad satt flickan i en gammal länstol, blek och med det gyllene håret utslaget. På ett bord stodo sex flaskor fyllda med sprit och bredvid bordet stod studenten med en liten uppfälld pennknif i handen.

De lärde männen uppgåfvo ett gny af förfäran och sade, att något så ovetenskapligt som att ta lifvet af en människa med en pennknif ville de icke åskåda. Men studenten log och sa', att pennknifven inte alls var någon pennknif, utan ett utsökt fint instrument — »uppfunnet för tillfället».

Så stack han flickan helt lätt uti bröstet.

»Jag skänker dig mitt första hjärta», hviskade hon med strålände ögon, men så sakta att endast han hörde hvad hon sade. Och straxt låg i hans hand ett hjärta, som han på det mest vetenskapliga vis i världen lade i en af spritburkarna.

»Jag skänker dig mitt andra hjärta», hviskade flickan åter,

lika sakta och lika ömt — och så undan för undan, till dess han tagit fram alla hennes sex öfverflödiga hjärtan.

De lärde åskådarne blefvo så häpna och så förtjusta, att de föllo hvarandra om halsen och kysstes, hvilket ännu står uppskrifvet i urkunden, alla utom konungens öfverste-hof-lif- och själsmedikus — som vid tanken på de möjliga följderna så totalt tappade hufvudet, att han aldrig fann reda på det mer.

En framtidsman erbjöd sig på fläcken att bli studentens förste pennknifsputsare, och salens värdinna frågade, om hon inte fick den äran att till ett dyrbart minne behålla hans nåds allra nådigaste byxknapp, som blifvit tappad vid operationen.

Hvad den gode kungen angår, så blef han så glad öfver att inte ha tagit hufvudet af studenten, att han skickade honom en hel dragkärra med ordnar och tog sig själf en fridag. Han och hela hofvet höll knäckkalas, och hur roligt det är tror jag vi litet hvar veta. Drottningen skickade studenten sin guldvagn och bad honom presentera sin hustru på hofvet, ty nu hade studenten gift sig med flickan, hvilket väl var det minsta han kunde göra, när hon gjort honom till en så mäktiga berömd man.

Studenten som fick titel allrahögste-kunglig-hof-general-lif- och själsmedikus, skref en afhandling, som öfversattes på alla, både kända och okända språk. Han blef invald i 400 vetenskapliga samfund och blef så rik genom en nationalsubskription, att han inte visste något annat sätt att bli af med sina pengar än att äta upp dem.

Den dieten bekom honom väl. Han växte och växte och snart var han så stor, att han såg alla andra öfver axeln.

Då hurrade folket och kallade honom »vår store man».

På flickan tänkte ingen, herr allrahögste-kunglig-hof-general-lif- och själsmedikusen allra minst.

Hon satt i en våning, som var så grann, att allting var af guld och silfver och äkta pärlor — och naturligtvis var hon *då* lycklig.

Men en dag, när för detta herr studenten kom hem, fann han henne sitta död med hufvudet ömt tryckt mot den gamla länstolen, som hon prompt velat föra med sig från vindskammaren.

Studenten, som blef mycket ledsen, tänkte också lägga hennes sjunde hjärta i sprit »för vetenskapens skull» — men den saken gick inte för sig — ty hjärtat var krossadt i små smulor. Hur det hade gått till förstod ingen — och brydde sig heller ingen om, fallet var för vanligt.

Hon blef begrafd med den största pomp och ståt.

Herr allrahögste-kunglig-hof-general lif- och själslifmedikusen åkte i processionen, klädd i krusflorshatt och krusflorskappa och putsade opphörligt näsan med en näsduk af kolsvart siden-sarge. Guldvagnen var öfverklädd med krusflor och hästarna hade breda sorgkanter kring hofvarna. Ja, kunde folk då inte se hur djupt han sörjde, så var åtminstone inte felet hans!

Men en fanns, som fällde heta, bittra tårar!

Samma ögonblick flickan dog, föll håret från häxans hufvud och de små pärlätänderna ur hennes mun. Hon blef skrumpen, gammal, förfärlig igen. Stackars häxa! Hon hade orsak att gråta. Människor med sju hjärtan föds bara en hvar femhundrade år. Som väl är — för dem.

Alfhild Agrell.

Litteratur.

Antikrists mirakler af Selma Lagerlöf.

De gamla medeltidsstäderna tyckas utöfva en stark dragningskraft på Selma Lagerlöf. Kungahälla har inspirerat henne till en gripande dikt och af den nuvarande staden, den söndagsstilla småstaden vid älfbrädden, har hon gifvit en bedårande skildring. Och Visby sedan! Den som läst det Vineta-äventyr, som för något år sedan stod i en julkalender, har ej kunnat undgå att känna, hur starkt den forna hansestaden, med ruiner och trappgaflar och terrasser, fulla af guldrägn bemäktigt sig författarinnans fantasi.

Kring en medeltidsstad grupperar sig också Selma Lagerlöfs nyutkomna berättelsecykel; men den staden ligger ej vid ett dimmigt nordiskt haf. Det är en bergsstad vid Medelhafvet, äkta italiensk, med trånga, trappstegsvis uppstigande gränder, öfver hvilka kasta sig hvalfbågar i oändlighet, gamla öfvergifna palats och kloster, pittoreskt förfall. Den hade haft sin glansperiod på normannernas tid; af de praktbyggnader, som då restes, ger författarinnan en skildring, hvarur jag ej kan neka mig nöjet att anföra följande:

»Palazzo Geracis svarta lavamurar uppfördes kring en fyrkantig liten gård, som var idel stämning och härlighet. En hög trappa, som gick fram under en vapenprydd äreport, förde upp till andra våningen. Ej rundt om gården, men här och där på de mest oväntade ställen uppläto sig väggarne för en liten pelarprydd loggia. Murytorna voro klädda med reliefplattor, med brokiga skifvor af siciliansk marmor och med de Geraciska baronernas vapensköldar. Fönster funnos där också, mycket små, men med präktigt arbetade karnar, vare sig de voro runda med ljusöppningar så små, att de

kunde täckas af ett vinblad, eller aflånga och så smala, att de ej släppte fram mera ljus än en gardinspringa...

Nu är Geracis gård ett smutsigt hål, som inrymmer både åsne-stall och svinstia och hönsgård. På den höga trappan torkas trasor och reliefplattorna äro sönderhackade och ärriga.»

Den lilla staden med de förfallna palatsen har till bakgrund Aetna, och något af det briljantast skrifna i hela boken är skildringen af den mäktiga vulkanen, Mongibello, bergens berg. Det är saga på saga om de svarta vindlösa strömmarna, om bergets tunika af guldtråd och mantel af påfågelsfjädrar, om lavafältens grå kaktus, saracenen, och hvita mandelträd, de bortröfvade prinsessorna. Sist kommer sagan om staden på dalbotten, som tog sina hus på nacken och flydde med dem för lavaströmmen upp på bergstoppen, där de blefvo nedkastade litet huller om buller. Den staden är just Diamante, skådeplatsen för Antikrists mirakler.

Berättelserna äro förlagda till närvarande tid, och den Antikrist, som utför underverken är socialismen, hvars rike är »endast af denna världen». Men man läser dem ej med känsla af att ha för sig en nutidsroman. Deras hjältar och hjältinnor, de må tala socialism och planera järnvägar hur mycket de vilja, äro dock omgjutna af ett fantasiens soltöcken, som så att säga lyfter dem öfver fast mark och ger dem sagogestaltarnas oberäknelighet. Det är ej detaljerad själsanalys vi begära af Selma Lagerlöf. Själfva hennes stil, hennes sätt att införlifva sig själf med sina diktade personer, se med deras ögon, skildra från deras ståndpunkt, visar, att det ej är häri hennes styrka ligger. Och dock, hur lefvande och fångslande äro ej dessa barn af Diamante, sådana de framstå i växlande situationer, blixlikt belysta af en handling eller ett ord, så att läsaren intuitivt förstår deras själs fördoldaste djup! Med hvilket intresse följer man dem ej, bildsnidaren och socialisten Gaetano, det fromma, stolta och hängifna barnet Micaëla, munken fra Felice, Falco Falcone, röfvarhöfdingen med ormskuggan, alla de förbiskymtande gestaltarna af det naiva, för socialism och öfvertro lika mottagliga folket i Diamante! Har nyanseringen brister, så äro färgerna i stället så mycket varmare och rikare.

»Antikrists mirakler» är föga mer helgjuten roman än författarinnans förstlingsarbete, »Gösta Berlings saga». Den förbindande tråden är visserligen här starkare och väl funnen, men de kapitel, i hvilka den sammanknytes, verka dock något abstrakta och uppkonstruerade vid sidan af alla de liffulla legenderna. Man glömmar lätt för dessas tjusning grundtanken, den stora frågan om förhållandet mellan socialism och kristendom.

Hufvudintrycket af Selma Lagerlöfs nya bok, liksom af hennes första, är också ett intryck af lifsfullhet och rikedom. Sicilien har biktat för henne sin sagoskatt, de små kyrkornas, de gamla palatsens, de vilda bergshälornas sagor, och hon öser därur med fulla händer, liksom förr ur de gamla vermländska herrgårdssägneras outtömliga grufva. Och med en konstnärs säkra instinkt träffar hon

här tonen lika väl, som när det gällde hembygden. Barndomsminnenas tjusning uppväges här af det nys och okändas trollmakt, drömlandets till verklighet vordna härlighet.

S—d

* * *

Från Norrskanens land. *Sägner och tilldragelser*, upptecknade af *Mathilda Roos*.

Det är egendomligt i hvilken hög grad mystiken spelar in i vår tids, slutet af 1800-talets, diktning. Och denna dragning mot det underbara, öfvernaturliga, i ord som bild, hur mycket tydligare framstår det ej mot den bakgrund af krass materialism, som för knappt mer än ett årtionde sedan var förhärskande inom litteratur och konst. Nutidskulturen har bjärta skiftningar; det är som om pändeln på sekelslutets ur genom bråda svängningar ville bebåda att verket snart är utgånet, att en ny tid tar vid. Eller hur förklara de skarpa öfvergångar, särskildt inom diktkonsten, som vår tid och vårt land bevittnat?

Som sagt, nu är det mystiken, legenden, sagostämningen, som behärskar litteraturen. I föreliggande arbete af Mathilda Roos återfinner man äfven samma dragning mot det mystiska, som utmärker så många af nutidens litterära alster. Men här få åtminstone legenderna gälla för hvad de äro, från folkets mun utgångna, genom tiderna från far till son fortplantade sägner, där öfvernaturliga makter spela in i människornas lif, men den symboliska undertonen, som ofta verkar så förbryllande på läsaren och ger anledning till så många mot hvarandra stridande utläggningar, därifrån är man lyckligtvis förskonad.

»Från Norrskanens land» utgör en komplettering af förf. i följd utkomna förträffliga norrlandsberättelse »Helgsmålsklockan», eller, om man så vill, några kvarblifna blad från den studiebok, ur hvilken taflorna i sistnämnda skildring blifvit sammanförda till en helgjuten bild. Ehuru bakgrunden, den norrländska naturen, är densamma, och lifvet bland det i all sin vildhet så karakteristiska norrländska folket utgör hufvudmomentet i alla berättelserna, hafva dessa med hvarandra intet sammanhang. Öfverlädigt väl berättade äro de dock hvar och en af dessa sägner och tilldragelser, med en så levande sanning, en så naturtrogen färgläggning öfver dem alla, att man ej ett ögonblick drar i tvifvel, att de ej äro inhämtade och upptecknade på ort och ställe, och att de, efter att ha framsprungit ur folkets rika fantasi, endast omkläddts i den för förf. egna stilistiskt formsköna dräkten. Att de samt och synnerligt ha ett vemodigt drag öfver sig är ju äfven blott en återspeglning af den underligt dystra läggning i lynne och karakter, som utmärker innebyggarne i »norrskanens land», liksom den religiösa grundtonen, den resonnans af väckelse, försoning och upprättelse, som förmimmes i dem alla, är ett uttryck af förf. egen lifsåskådning.

Samlingen omfattar sju berättelser, dels hämtade »Från den gamla Lennan-bygden», dels längre »Norrut». De flesta gå tillbaka i tiden, hur långt säges oss icke, men i detta öfvertrons land, där föreställningen om att onda och goda makter omedelbart ingripa i människornas öden ännu lefver, skapas legender fort.

»Kopparådran i Skäckberget» förtäljer, huru åtrån efter att vinna förborgade skatter griper gubben Brente och kommer honom att, under iakttagande af hemliga trollformler, vid ett nattligt besök på det hemska Skäckberget söka utgrunda hvar dess skatter ligga gömda. Men skräcken griper honom midt under besvärjelsen och han flyr, med troll och skogsfru i hälarne — eller är det »gudsstämman i Brentes hjärta» som gör sig hörd? — springer för brinnande lifvet för att rädda sin själ.

»Per Persson i Hyla» är en gripande omvändelsehistoria, som talar om trots och vilda ogärningar, förfärande syndaskuld och ruelse, försonande, af brottet under ett långt fängelseliv och slutet af en lefnad, ägnad åt förkunnande af Guds ord och predikande af bätt-ring bland människorna. Historien om denna »Guds vandrare» och hans hemska föregående är skildrad med en verklig gripande kraft och står kanske i fråga om troheten i folkklifsskildringen högst bland alla berättelserna i denna samling. I »En arger pojke» kastas humorns försonande slöja öfver de äfven här ganska allvarliga tafforna ur den fattiga norrlandsbondens på mödor och umbäranden så rika lif. Gubben Måns, som i årtal sätter sitt obevekliga »Je säger *ne*» på alla böner och öfvertalningar, att dottern skall få sin hjärtans kär, är en förträffligt tecknad bild.

Men hvarför upprepa dem alla? Hvar och en af dessa berättelser är präktigt skildrad, vare sig de behandla mystiska »sagner» eller ur verkligheten hämtade »tilldragelser». Vemodiga och dystra äro de flesta, tendensen är hos dem alla skarpt markerad, men den för tid, folk och land karakteristiska stämningen har förf. mästertligt fått fram, hvarför dessa Math. Roos folkklifsbilder med skäl kunna räknas bland de yppersta i sitt slag vår litteratur har att uppvisa.

L. D.

Notiser från bokmarknaden.

Vintergatan. Samling skrifter på vers och prosa, utgifven af Sveriges författareförening. Fjärde årg.

Ofvanstående ovanligt vackra och intressanta publikation innehåller äfven för år 1897 en rik samling utmärkta bidrag af Sveriges — eller rättare nordens — författare, eftersom Finland är representeradt af Karl A: Tavaststjerna med en dikt: »Visionären i Visby». Samlingen inledes med ett präktigt skrivet stycke »Carl XII» af Harald Hjärne, däri man emellertid förgäfvos söker efter den stora konungens bild, men i stället

finner tänkvärda reflexioner angående historieskrifning och historieforskning. Inom det novellistiska gebitet återfinna vi namn sådana som Per Hallström, Anna M. Roos, C. E. Forsslund, Aug. Bondeson, Math. Malling, Georg Nordensvan och Sigrid Elmblad. Uppsatser i sociala och estetiska ämnen ha lämnats af Ellen Key, Adolf Lindgren, Hellen Lindgren, Carl af Geijerstam, L. Josephson; poetiska bidrag af G. S. Åkerhjelm, Ellen Lundberg och Hugo Tigerskiöld, och, för att ej öfverhoppa någon, må till sist nämnas en dramatiserad interiör från 1600-talet af Knut Michaelson samt en reseskiss »från midnattsolens land» af Gustaf af Geijerstam. »Vintergatan» är en lika stor prydnad för julbordet som en värdefull tillökning i biblioteket, hvarför den till fullo gör skäl för namnet: Sveriges förnämsta julpublikation.

*

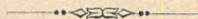
Godt bord. *En beskrifningsbok för hemmet.* Ny samling.

Denna andra samling af fru Nordenfalks förra året utkomna, väl kända s. k. »beskrifningsbok», framträder i samma tilltalande och prydliga utstyrsel som den föregående. Det är dock en gammal erfarenhet, att en efterskörd sällan blifver af samma goda kvalitet som den mogna frukt, man först plockar. Så är äfven här fallet och denna andra del förefaller att gifva, som det vill synas, mindre verkligt praktiskt »beprovade» anvisningar än den första. I företalet säges ju ock, att det franska köket i mycket tagits till mönster. Detta märkes redan på anrättningarnas namn, men framgår äfven af deras beskaffenhet och af de många dyrbara och hos oss mindre brukliga ingredienser som användas. Sådan matlagning kan ej lämnas åt olärda händer att utföra efter äfven de bästa recept, och för en skicklig kokerska bör det mesta redan förut vara bekant.

Tillsammans utgöra de båda delarna visserligen icke en fullständig kokbok, och förf. har på förhand reserverat sig mot alla anspråk därpå, men de kunna och böra med fördel studeras af intresserade husmödrar, hvilka gärna vilja bjuda nå något *nytt* vid ett i öfrigt godt bord.

*

»**La Fronde**» är namnet på ett storartadt publicistiskt företag i Paris, i spetsen för hvilket stå endast kvinnor och som uteslutande skall hafva kvinliga medarbetare. Tidskriften, som bär ofvanstående något revolutionärt lydande namn, lär emellertid öppna sina spalter för alla kvinliga talanger, från de mest konservativa till de radikalaste. Litterära, konstnärliga och politiska ämnen skola behandlas i den nya revyn och naturligtvis först och sist kvinnofrågan. För öfrigt hvilat företaget på en i hög grad kapitalstark grund, hvarför redaktionen, i spetsen för hvilken står m:me Durand de Valsère, har alla skäl att med en glad förhoppning om framgång se framtiden tillmötes.

Föreningsmeddelanden.

Vid **Fredrika-Bremer-Förbundets styrelses** sammankomst den 22 sistlidne november fattades beslut angående tidskriften Dagnys organisation, enligt den i början af detta häfte meddelade planen. På ett nytt styrelsesammanträde den 16 december valdes till Dagnys redaktris, den förutvarande redaktrisen, fröken *Lotten Dahlgren*, samt till redaktionssekreterare filosofie kandidaten fröken *Klara Johanson*.

*

Till **Förbundets ombud i Jönköping** har styrelsen utsett fru *C. Bergelmer*, född Almquist, hvilken godhetsfullt åtagit sig detta uppdrag.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité har i likhet med föregående år genomgått och afgifvit sitt utlåtande öfver den för barn- och ungdom afsedda litteratur, som utkommit till julen 1897. Resultatet af detta dryga arbete har framlagts i den utställning af böcker, som varit tillgänglig för allmänheten å Förbundets byrå dagarna före jul, samt i de af bokkomitén utfärdade boklistorna öfver den af dem genomsedda och bedömda litteraturen.

Under höstens lopp har komitén utarbetat en förteckning öfver ett urval af under årens lopp granskade böcker, hvilka särskildt syntys värda att uppmärksammas.

*

Allmänna Stipendiefonden.

Följande stipendier finnas till ansökan lediga hos **Fredrika-Bremer-Förbundets stipendiekomité** innan den 15 februari detta år:

För *Stockholm* 360 kr. till elev vid Högre lärarinneseminarium.

För *Södermanlands län* 270 kr. för genomgående af teknisk skola.

För *Östergötlands län* 180 kr. för utbildning till lärarinna i huslig ekonomi för folkskola.

För *Malmöhus län* 180 kr. för sjukvårdskurs vid Sofiahemmet.

För *Vesterbottens län* 240 kr. för sjukvårdskurs vid Sabbatsberg.

För *Vermlands län* 180 kr. för utbildning till lärarinna i huslig ekonomi för folkskola.

För *Kristianstads län* 360 kr. samt slutligen

tenne stipendier å hvardera 300 kr., att utdelas utan hänsyn till sökandes hemort, nämligen det ena för högre utbildning i trädgårdsskötsel, det andra för barnmorskelev med elementarskolebildning.

*

Genom ordföranden för lokalkomitén i Örebro fru *Svedelius* har till *Örebro läns insats af Allmänna Stipendiefonden* öfverlämnats kr. 5076: 42, och kommer med anledning häraf första stipendieutdelningen inom nämnda län att taga sin början fr. o. m. 1899 års början.

*

Under oktober och november 1897 har stipendiekomiténs sekreterare hållit tvenne föredrag öfver Fredrika-Bremer-Förbundet och dess stipendier inför inbjudna kretsar i Göteborg och Visby, hvarefter å nämnda orter bildades lokalkomitéer för åstadkommandet af länsstipendier. Som ordföranden för nämnda komitéer fungera i Göteborg och Bohus län biskopinnan E. Rodhe och för Gotlands län landshöfdingskan E. Poignant med biskopinnan von Scheele som vice ordförande.

*

Till medlem af stipendiekomitén har efter fru Wersäll, som afflyttat från Stockholm, af förbundsstyrelsen invalts friherrinnan Ebba Tamm, f. Tersmeden.

Föreningen "Myrorra", hvilken verksamhet sedan ett par år varit förenad med F. V. O. slöjdfdelning, har nu vid julen, på samma sätt som året förut, haft en försäljning, denna gång i sin bod vid Teatergatan. Där har man fått tillfälle att se, hur mycket som verkligen kan åstadkommas af skenbarligen värdelöst skräp. Utom det att saker, bortkastade såsom onyttiga, sålunda blifvit till gagn, hafva flera personer genom detta arbete erhållit en sysselsättning, lämpad efter klena krafter och ringa förmåga.

Föreningen Handarbetets Vänner har genom sommarens i många afseenden väl avslutade utställning kommit i förbindelse med framstående fackmän uti olika land, hvilka i sina respektive tidskrifter samt äfven i den dagliga pressen med intresse och sympati skildrat Föreningens verksamhet. Flere af dessa besökande främlingar hafva af rent praktiskt intresse tagit detaljerad kännedom om föreningens program och arbetsmetoder för att i samband med skolor och museer inrätta liknande anstalter, lämpade efter sina lands förhållanden och behof.

I sammanhang härmed må nämnas, att Regierungs- und Baurath herr C. O. Mühlke i Schleswig den 22 november i Berlins Architecten-Verein hållit ett föredrag öfver husflit, till hvars illustrerande begärts och erhållits en större samling föremål från Föreningen H. V. Denna utställning var den största svenska textiltutställning, som hittills ägt rum i Berlin.

*

Handarbetets Vänners höstutställning ägde rum den 22—24 november och var talrikt besökt. Dels för att utföra en del nya arbeten för denna utställning, dels för att effektuera de många beställningar, som ingått, har en liflig verksamhet under hela hösten inom Föreningen varit rådande.

*

Medarbetarediplom vid 1897 års konst- och industriutställning hafva på förslag af Handarbetets Vänners styrelse af utställningsjuryn tilldelats följande inom föreningen arbetande personer: *Mimmi Börjeson* och *Jenny Lindman*, Stockholm, för »konstbroderi»; *Anne Margrethe Hamilton*, Stockholm, för »finske väfnad»; *Anna Andersson*, Blekinge; *Bengta*

Månsson, Bengta Persson och Elin Öberg, Stockholm, för »gobelinsväfnader»; Hanna Johansson, Stockholm, för »rödlakansväfnad»; Maritas Anna Mattsdotter, Dalarne och Hanna Larsdotter, Skåne, för »spetsknyppling».

*

Handarbetets Vänners arbetskepris för året har såsom erkännande af 20-årigt förtjänstfullt arbete tilldelats en af föreningens skickliga väfverskor, Hanna Johansson.

Från skilda håll.

En juristfråga. Under det att den af vår riksdag bifallna motionen angående rätt för kvinna att svara och tala inför domstol, nu erhållit kungl. maj:ts sanktion, pågår i andra länder en häftig strid för samma mål, och öfverallt mötes kvinnans sträfvan att i detta afseende erhålla likställighet med mannen af motstånd. — I Finland har senaten afslagit sakförarbiträdets fröken Anna Åkessons dispensansökan att uppträda som rättegångsombud. I Frankrike har dess första kvinliga advokat, m:lle Jeanne Chauvin, trots det att hon på ett glänsande sätt försvarade sin juris doktors-afhandling, förvägrats rätt att aflägga advokateden. I Ryssland har fröken Alexandroff äfvenså fått sin ansökan om att erhålla rätt att utöfva advokaturket afslagen. — Den tyska tidskriften »Die Frauenbewegung», som med sakkännedom redogör för gången af ofvanstående lagändring i vårt land samt omnämner fröken Elsa Eschelons kreerande till juris doktor och utnämmande till docent i civilrätt, gör äfven den reflexionen, att Sverige är det första land i Europa, där frågan om kvinnans rätt att både studera och praktiskt utöfva juristyrket på ett tillfredsställande sätt blifvit löst.

*

Tekniska högskolan i Stockholm har under höstterminen haft sin första kvinliga elev i fröken Agnes Magnell, hvilken, efter att ha studerat vid Östermalms högre läroverk för flickor, med heder bestått sin inträdesexamen i ofvannämnda högskola, där hon nu utbildar sig för arkitektyrket.

*

Som fakultetsopponent fungerade docenten doktor Elsa Eschelons sisl. 11 dec. i Upsala på en afhandling af jur. kand., numera docenten i civilrätt Tore Almén, »Om aktion såsom medel att åvägbringa aftal».

*

Ett privatgymnasium för kvinlig ungdom, i samband med Upsala enskilda läroverk för flickor, kommer med denna termin att i Upsala inrättas. Till föreståndarinna därför är utsedd fil. lic. fröken Lydia Wahlström; dess föreståndare är fil. lic. Richard Steffen.

*

Till ett norskt kvinnosaksmöte inbjuder tidskriften Nylænde Norges kvinnor. Tiden när detta möte skall äga rum är ännu icke utsatt, eventuellt torde det blifva nästkommande vår vid pingsttiden. Till en diskussion angående den lämpligaste tidpunkten därför öppnar Nylænde sina spalter.

*

Föreningen för välgörenhetens ordnande i Helsingfors, bildad efter mönstret af F. V. O. i Stockholm, har i dagarna utsändt sin fjärde årsberättelse. Dess verksamhet har varit fördelad på Centralbyrån, Arbetsförmedlingsbyrån samt en tvättninrättning, där »i medeltal 23 å 25 personer pr vecka» varit sysselsatta. Försök i liten skala har äfven under året gjorts att lämna sömnad och stickning åt kvinnor, som ej på annat sätt kunnat få arbete.

Styrelseberättelsen omnämner, att det fattigvårdsreglemente för Helsingfors' stad, som i år trädte i kraft, icke oväsentlig mån kommer att omgestalta hela fattigvårdssystemet, i det att den »öppna» fattigvården i hög grad inskränkes eller att med andra ord understöd hufvudsakligen komma att lämnas genom den behöfvandes intagande på stadens arbets- och fattiggård.

Styrelsen påpekar nödvändigheten för stadens invånare att ej låta förleda sig till ett kritiskt understödande af alla dem som komma och begära hjälp under klagan, att de ej kunna få fattigunderstöd annat än på det grymma sätt, att hemmet uppbrytes, barnen utackorderas och de själva gå in på arbetsgården. Denna varning är nog högeligen af nöden, ty naturligtvis kommer tiggeriet att få ökad fart. Om lugn och behärskning råda, kan man dock hoppas att genom den nu vidtagna åtgärden ordning i förhållandena komma att inträda. Den legala fattigvården bör nämligen hjälpa endast där verklig nöd står för dörren och bästa beviset, att så är händelsen, gifves, om anbudet om fattiggården mottages. Att denna arbetsgård bör vara väl inrättad och hållas i ett människovärdigt skick är nödvändigt; motbudande blir den ändå alltid, genom den bristande frihet som vistelsen där medför.

En bestämd gräns blir på detta sätt dragen mellan det legala och det frivilliga fattigvårdsarbetet, som vi tro, till förmån för såväl det ena som det andra. Att större kraf blifva ställda på det senare är klart, men mera bör ock på enskild väg kunna göras, då de uttaxerade fattigvårdsbidragen med all säkerhet komma att efter några år betydligt minskas. Noggrann utredning om förhållandena blir ännu mera nödvändig än förut, så att man ej gör sig skyldig till den grymheten att låta hem brytas upp därför att sjukdom eller annan oförvållad svårighet framkallat nöd, men ej heller hindrande ingriper, där såväl barnens som samhällets bästa fordrar att lagen har sin gång. Den late och drinkaren, som utan tvekan begär ett kontant understöd, skall hellre än att gå in på arbetsgården arbeta och försörja familjen. De fattiga skola må bättre och fattigdomen minskas, det är erfarenheten från andra håll.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Svensk:

Folkskolans barntidning n:r 24—39.
 Helsovänneren n:r 10—21.
 Hemåt n:r 7—12.
 Idun n:r 23—50.
 Jordmodern n:r 6—11.
 Kyrklig tidskrift n:r 6—10.
 Läsning för folket n:r 2—5.
 Läsning för hemmet n:r 3—6.
 Linnéa n:r 11—22.
 Månadsblad för K. F. U. M. n:r 7—12.
 Nordisk tidskrift n:r 4—7.
 Nya bokhandelstidningen n:r 23—51.
 Nya kyrkans tidning n:r 6—11.
 Pedagogisk tidskrift n:r 5—10.
 Sedlighetsvännen n:r 4, 5, 2 ex.
 Slöjdundervisningsbladet n:r 6—10.
 Statistisk tidskrift n:r 2, 3.
 Svensk damtidning n:r 24—50.
 Svensk läraretidning n:r 24—50.
 Svensk musiktidning n:r 13—19.
 Svensk bokhandelstidning n:r 25—51.
 Tidskrift för Sveriges landsting 1892—97.
 Verdandi n:r 4, 5.
 Viola n:r 12—22.

Finsk:

Finsk Tidskrift n:r 6. 1—6.
 Nutid n:r 7—12.

Norsk:

Husmoderen n:r 10—34.
 Husmoderens Haandböger n:r 1.
 Moral n:r 2—7.
 Nylænde n:r 12—24.

Dansk:

Kvinden og Samfundet n:r 6—11, 2 ex.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines n:r 12—23.
 Deutsche Hausfrauenzeitung n:r 25—51.
 Die Frauenbewegung n:r 11—24.
 Neue Bahnen n:r 12—24.

Engelsk:

- The Charities Review n:r 3—9.
 The English woman's Review n:r 3—4.
 The Nursing Record n:r 481—507.
 The Woman's Journal n:r 23—49.

Fransk:

- Bulletin bimestriel de la Société pour l'amélioration du sort de la femme
 n:r 1—4.
 Cahiers Féministes n:r 1—8.
 La Femme n:r 12—23.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

- F. C. Askerberg:** *Fredr. Wishaw*, I Afrikas vildmarker.
- F. & G. Beijer:** *Felix Dahm*, Från Chimegau. — *C. Niese*, Erika. — *Grace Aguilar*, Robert Bruce. — *G. A. Henty*, När London brann.
- Alb. Bonnier:** *Anna Törnström*, Ur kvinnornas lif. Studier. — *M. Roos*, Från Norrskanens land. — *M. Malling*, Fru Leonora, komedi i 4 akter; Skyttes på Munkeboda. — *Beckers* världshistoria. — *Camille Flammarion*, Populär astronomi. — *Carl Blink*, Gustaf Adolf. — *Fritz Reuter*, Från anno tretton. — *W. Coucheron-Aamot*, Kriget mellan Japan och Kina. — *Viktor Rydberg*, Romerska kejsare i marmor. — *Nils Erdmann*, Erik Gustaf Geijer. — *Alfred Jensen*, Slavia. — *Z. Topelius*, Vinterkvällar. 3:dje cykeln, h. 4 o. 5. — *Fridtjof Nansen*, Fram öfver Polarhafvet. — *E. J. Kärrström*, 18 år i Sydafrika. — *E. Westerberg*, Sveriges hjältar och riddersmän. — *Mayne Reid*, Guldgräfvare och indianer. — *Grace Aguilar*, En moders belöning. — *Borgström, G.*, Från Hellas. *Toini Topelius*, Sommarsjö och vintersnö. — *Selma Lagerlöf*, Antikrists mirakler. — Lekkamraten. — Snöflingan 1897.
- Fahlerantz & Co:** *Lekman*, Aforismer. — *Horatio*, Under svärdet. — *C. Bååth-Holmberg*, När seklet var ungt.
- Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition:** *H. B. Hammar*, Hvad jag hörde och såg bland katolikerna. — *E. N. R.*, Till högt pris. — *Emil Frommel*, Valda berättelser. — *Frideborg* 1898. — *Alfred Edersheim*, Den heliga historien. — *G. Weitbrecht*, Ungdomstiden. Gifves det en himmel på jorden? — Barnens tidning 1897. — *Johanna Spyri*, Huru Tom blef lycklig. Hvad mormors förmaningar utträttade. Den muntra vallgossen. — Henriks öde ö. — *N. Fries*, Gyllene trådar. — *B. Wadström*, Ur minnet och dagboken. — Korn åt små fåglar 1898. — Varde ljus! — Julkärfven. — *L. S.*, Bilderbok.
- C. E. Fritzes K. Hofbokh.:** *Edith C. Kenyon*, Johanniterriddaren.
- Hugo Geber:** *Lodbtok*, Magnus Smek. — *S. Levett Yeats*, Chevalier d'Auriac. — *Carl Snoilsky*, Dikter. — *M. Langlet*, Mamma tala om något roligt. — *Curtis Yorke*, Familjen Ruthven. — *Rudyard Kipling*, Hafvets hjältar.
- Generalstabens litografiska anstalt:** *C. A. Ossbahr*, Kungliga Lifruskammaren.
- C. & E. Gernandt:** *Karl Petersén*, Kalle Stark. — *Hellen Lindgren*, Ungdomens Poesibok. — *Karl A. Tavaastjerna*, Lille Karl. — *Helena Nyblom*, Det var en gång. — *Olive Schreiner*, Drömmar. — *A. U. Bååth*, Kvädet om Skide.
- Gullberg & Hallberg:** Bibeln eller Den Heliga Skrift.
- Hiertas bokförlags-aktiebolag:** *Susan Warner*, Mr Rutherfords barn.

- Lars Hökerberg:** *Hanna Frosterus-Sejerstråle*, Klöfverbladet på Gammalgård. — *Amy Palm*, En sommarbjudning på Sjövik. — *Elise Orzeszko*, Från Niemens stränder.
- A. Johnson:** *Mrs Harriet Beecher-Stowe*, Små räffvar. — Små tomtar. — *L. S.*, I syskonringen. — *A. L. O. E.*, Claudia. — Slottsfrun i Provence. — *Filip Paulus*, Beata Paulus. — *Johanna Spyri*, Gossen från Lesagården. — *L. S.*, Barnens nyaste bilderbok. — *ŷ. Bernhard Lundström*, Hvad skola vi leka.
- P. A. Norstedt & Söner:** *W. Bolin*, Ludvig Anzengruber. — *Anna Hierta-Retzius*, Arbetsstugor för barn, 2 ex. — *G. Bang*, Europeisk kulturhistoria, 1—7. — *ŷ. C. v. Hofsten*, Från Ryssland. — *Hedda Anderson*, Sago-kvällar hos Moster Lotta. — *Sewell-Wendell*, Vackra svarten. — *Ch. Perrault*, Sator. — *C. Tanera*, Hans von Dornen, Kronprinsens kadett. — *Richard Melander*, Sjöluft. — *Hedvig Lagerlöf*, Svante och hans hem. — *Frithiof Holmgren*, Nya dikter och tal. — Vintergatan 1897, 4 de ärg. — Almanack för alla 1897.
- Fr. o. N. Skoglund:** *Sidney Alrutz*, I vår tids lifsfrågor. — *B. H. Boy*, Kampen i Thessalien. — *A. T.*, Sjung med oss Mamma.
- Svanbäck & Co:** *ŷ. O. Hultgren*, Om mordet på Karl XII. — *Woldemar*, Kuriösa historier från häxornäs tid.
- Wahlström & Widstrand:** *Mark Stern*, Elise. — *Rafael*, En passionshistoria. — *H. Keyser*, Brudsmycket. — *K. E. Forsslund*, Jungfru-Jan. — *Elsa Maartman*, Sagan om den lilla lilla gumman.
- Folskolans Barntidning:** Julklappen.
- Svensk Läraretidning:** Jultomten 1897, praktupplaga. — Jultomten 1897. — Tummeliten 1897.

Enskilda sändningar: *C. G. Bergman*, Sveriges undervisningsväsen. — Das Schwedische Unterrichtswesen. — Förteckning öfver en samling böcker, anv. vid undervisningen i de allm. läroverken och utställda vid Konst- och Industriutställn. i Stockholm 1897. — Förteckning öfver svensk litteratur rörande uppfostran och undervisning, utställda vid Konst- och Industriutställn. i Stockholm 1897. — Redogörelse för Stockholms folkskolors utställning samt utställningarna i folkskolehuset 1897. — Folkskolornas lärjungebibliotek, anordnad af Centralstyrelsen för Sveriges allm. folkskol-lärareförening 1897. Uppr. af *Hjalmar Berg*. — *Carl Th. Mörner*, Organisk kemi. — *Maria*, Pastorskan och Terwolatorp. Finsk Kvinnoförenings allmännyttiga bibliotek. — Meddelelser fra den Skandinaviske Sömandsmission i Calcutta, utgivne af *H. Nutshorn*. — *Marie Kittner*, Mädchenerziehung und Mädchenvorsorgung. — *Marie Raschke*, Die Nothwendigkeit der Einführung von Gesetzeskunde als obligatorischer Lehrgegenstand in Schulen. 1 h.

Från Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hos alla bokhandlare:

- Frideberg.** Folkkalender för 1898 af Pastor *B. Wadström*, med bidrag af flere författare. Rikt illustrerad. Kart. 1 kr., klotb. 1: 75.
- Varde ljus.** Illustrerad missionskalender för 1898 af missionsföreståndaren, Docent *A. Kolmodin*, med bidrag af flere författare. Häft. 1 kr., kart. 1: 25.
- Den heliga historien af Alfr. Edersheim,** Teol. och Fil. Dr. *Andra delen.* Häft. 1: 50. — Hela verket utkommer under nästkommande år i tillsammans 7 delar, hvaraf abonnenter erhålla den 7:de delen gratis.
»Utan tvekan beteckna vi detta arbete vara en af de bästa vinster vår teologiska litteratur under senare tiden gjort.»
Vårt Land.
»Ett af de yppersta bokalster, som de senare årens litterära marknad haft att bringa.»
B. W.
- Valda berättelser af Emil Frommel.** Häft. 1: 25, klotb. 2: 25.
- Ur minnet och dagboken.** Anteckningar från åren 1848—1897 af Pastor *B. Wadström*. — Första häftet med 48 porträtt och illustrationer. Häft. 1 kr. Arbetet utkommer i 4 häften.
- Ungdomstiden — Herrens tid.** En bok för ynglingar af *G. Weitbrecht*, Professor i Stuttgart. Häft. 2: 50, kart. 3 kr., klotb. 3: 50.
- Berättelser ur lifvet, valda af C. O. Rosenius.** Första och andra häftena å 25 öre. — Hela samlingen utkommer i 5 å 6 häften å 25 öre.
- Hvad jag hörde och såg bland katolikerna.** Några reseintryck af *H. B. Hammar*. Häft. 25 öre.
- Till högt pris.** Berättelse af *E. N. R.* Häft. 20 öre.
- Gyllene trådar.** Berättelse af *N. Fries*. Häft. 60 öre, kart. 75 öre.
- Om äktenskapet och valet af äkta maka** af Biskop *Laache*. Häft. 60 öre, klotb. 1: 50.
- Gifves det en himmel på jorden?** af *G. Weitbrecht*. Öfversättn. af Kyrkoh. *K. Hedén*. 25 öre.
- Hemmet därofvan eller En lycklig ålderdom.** En bok för de gamla af *A. Oxenden*, f. d. Biskop i Montreal. Häft. 50 öre.
- Ditt barn lefver.** En liten tröstebok för föräldrar, som sörja öfver sina barns död. Häft. 50 öre, klotb. 1: 25.
- Barnens bilderbok** med berättelser af *L. S.* och utsökt fina illustrationer samt en vacker titelplansch i färgtryck. Kart. 75 öre.
- Bibliotek för de unga,** Nr:is 84—87, af *Spyri* m. fl. till pris 25 öre pr st.
- Ur lifvet.** Berättelser för hemmet och söndagsskolan samlade af *L. S.* Fjärde serien innehållande 8 häften. Nr:is 25—32 med utsökt fina färgtrycksomslag. Hela serien 1 kr.
- Söndagsskolberättelser af L. S. Femte** serien innehållande 12 små skrifter med illustrationer. Hela serien 80 öre.
- Lilla Barnbiblioteket.** Berättelser samlade af *E. S. K.* Tredje serien innehållande 6 häften med illustrationer å 10 öre eller 60 öre för hela serien.
- Barnens Tidning** med berättelser etc. och utsökt fina illustrationer för 1897, inb. 2 kr.
- Genom stillhet och hopp** samt Jesus Kristus vår Konung. Utmärkt fina och vackra illustrerade poemböcker i färgtryck med text af *L. S.* Hvardera å 1 kr.

MUSIK.

- Melodier till ord ur bibeln** för en eller flera röster af *Joel Blomquist*. Två häften å 50 öre pr häfte,
- Sjung för de små!** Ord och musik af *E. E—f*. Pris 1 kr.
- Till Herrens ära.** Andeliga sånger af *L. S.* m. fl. Satta i musik för en eller flera röster till orgel eller piano af Axel Jacobsson. 2 kr.

Fredrika-Bremer-Förbundets

Byrå

54 Drottninggatan, kl. 11—4.

Råd lämnas i juridiska och ekonomiska frågor.

Upplysningar lämnas angående *läroanstalter* och *arbetsområden* tillgängliga för kvinnor.

Anmälningar mottagas till inträde i förbundets *sjukkassa*.

Äfven personer som icke äro medlemmar af förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Anmälningar till deltagande i de af Fredrika-Bremer-Förbundet ordnade *Hemstudie-kurser* mottagas.

Byrån mottager anmälningar af *nya medlemmar*.

Byrån mottager prenumeration å *tidskriften Dagny*.

Vasagatan 10, Stockholm.

[46865]

Freja-Magasinet

C. E. LAGERSTRÖM

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

Biscuits och Cakes

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER

Stockholm

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Wimans Torkapparat för tvätt i hemmen samt Fotogenkamin "Superba",

de nyttigaste och prydligaste saker man kan hafva i ett hem, säljas å

Ingeniör E. A. WIMANS Kontor och Specialverkstad

Rikstel. 11 12.

Lästmakaregatan 9, Stockholm.

Allm. tel. 73 56.

BARNÄNGENS antiseptiska Vademeccum

för **munnens, tändernas och hudens vård** m. m.

OBS! Intyg från nedanstående medicinska auktoriteter åtfölja hvarje flaska:

Professorn i hygien vid K. Karol. Institutet Hr E. Almquist, Professorn vid Upsala Universitet Hr Olof Hammarsten, Docenten i farmakodynamik vid Upsala Universitet Hr M. Elfstrand.

Vademeccum öfverträffar i bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga hvarje annat i handeln förekommande oskadligt mun- o. tandmedel.

En flaska **Vademeccum** innehåller minst lika stor bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga som 30 vanliga 1/2-literflaskor bästa Aseptin. Se vidare den åtföljande beskrifningen.

